

ULKOLEIKKIVÄLINEIDEN JULKISET HANKINNAT JA KILPAILUTUS

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Rakennettu ympäristö, hortonomi (AMK)

Syksy 2023

Jaana Aarnio

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kerätä tietoa ulkoleikkivälineisiin liittyvistä julkisista kilpailutuksista. Taustalla oli oma mielenkiintoni aiheeseen liittyen sekä työni kautta kuultu tarve saada helppo ja yksinkertaistettu tiivistelmä olemassa olevista kilpailutusmalleista. Teoriaperustaa kartoitin eri kirjallaisista sekä internetistä valtion organisaatioiden sekä hankintakonsulttiyritysten sivuilta.

Julkisia hankintoja säätelee hankintalaki, jonka tarkoituksena on mahdollistaa kilpailua ja avoimuutta markkinoille. Hankintalaki määrittää tarkkaan, miten kilpailutukset tulee järjestää. Käytetyin valintakriteeri on hinta, koska se on helppo määre ja yksinkertainen vertailuperuste. Muita mahdollisia valintakriteerejä on erilaiset laadulliset tekijät tai kokonaishankintana tehdyt kilpailutukset, jotka tuovat vaihtoehtoja pelkälle hintakilpailulle.

Tutkimusmenetelmänä oli haastattelut. Haastattelin neljän eri kuntaorganisaation edustajia ja tutustuin heidän tapoihinsa tehdä julkisia hankintoja. Kaikilla organisaatioilla oli hyvin erilainen tapa. Toiset käyttivät puitesopimuksia ja toiset kilpailuttavat yksittäisiä urakoita. Haastatteluista saatuja vastauksia vertasin kerättyyn teoriatietoon, joista kokosin taulukoihin tärkeimmät tiedot yhteenvedoksi.

Johtopäätöksissä esittelen työn tuloksen eli alalla vähemmän käytetyn kokonaiskustannuksiin perustuvan valintakriteeristön. Kerron myös, miten sitä voitaisiin hyödyntää nykyisissä kilpailutuksissa. Työn tuloksena syntyi valintaperusteita, millä elinkaarimallia voidaan soveltaa viheralalla. Työstä tullaan julkaisemaan artikkeli Viherympäristö-lehdessä 01/24.

The aim of the thesis was to gather information about public procurement of outdoor play equipment. The topic for the thesis comes from the author's interest for public procurements and the need of smaller communities for finding accurate and summarized information about the different possibilities to do the quotations.

Procurement act determines the guidelines for making public procurements. Its purpose is to create competition and to bring more openness to the market. Procurement act prefers price competition, because it is a simple way to measure the offers. Other possible ways to compare the quotations are different kind of quality measures and total procurement in which the available funds are known, and the quotations are requested based on the funds.

Research method was theme interview. There were four people interviewed from different communities to learn their experiences in making the public quotations. They all had a bit different way doing them. Others use framework agreements and others does it for single contractor projects in which the whole design is carried out with the same contractor. The answers were scaled from the interviewed to the theory which I got from the books.

In the conclusion I introduce the result of the thesis which is a less used selection criteria. The criteria is based to the total cost of the product not the lowest price. I also tell how it could be used in landscape industries. As a result there came few criterias which could be applied to landscape industries procurement competitions. There will be an article from the thesis in Viherympäristölehti 01/24.

Keywords Procurement act, public procurements, public tenders.

Pages 33 pages and appendices 4 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Ulkoleikkivälineet tuoteryhmänä	1
2.1	Ulkoleikkivälinehankinnat	3
2.2	Tavarahankinta vai palveluhankinta	3
3	Hankintalaki	4
3.1	Keskeiset periaatteet	6
3.1.1	Avoimuus	6
3.1.2	Tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu	8
3.1.3	Suhteellisuus	9
3.2	Pienhankinnat	11
3.3	Tarjouspyyntö	12
4	Valintaperusteet	13
4.1	Hinnaltaan halvin	14
4.2	Paras hinta-laatu suhde	14
4.3	Kustannuksiltaan edullisin	15
4.4	Käänteinen kilpailutus	16
5	Puitesopimukset	18
6	Haastattelut	21
6.1	Tampereen kaupunki	22
6.2	Lahden kaupunki	23
6.3	Helsingin kaupunkiympäristön toimiala	24
6.4	Keravan kaupunki	26
7	Tulokset	27
7.1	Tavarahankinnat	28
7.2	Urakkahankinnat	30
7.3	Puitesopimukset	30
8	Johtopäätökset	31
	Lähteet	35

Liitteet

- Liite 1. Käänteisen kilpailutuksen vertailuperusteet
- Liite 2. Haastattelurunko
- Liite 3. Esimerkki tuotteiden tarkasta määrittämisestä

1 Johdanto

Viheralan tarkoituksena on huolehtia kaupunkien ja kuntien puistoista, metsistä sekä muista viheralueista. Rakennettavien alueiden hankinnat ovat julkisia hankintoja silloin, kun niitä tehdään julkisyhteisöjen hallinnoimille alueille. Opinnäytetyön aiheena on julkiset hankinnat ja hankintalaki, sekä se miten sitä sovelletaan ulkoleikkivälinehankintoihin.

Julkisten hankintojen tarkoitus on tasapuolistaa kilpailua, mutta samalla ne ovat hyvin työläitä prosesseja sekä tilaajalle että tarjoajalle. Opinnäytetyön tarkoituksena oli koota tiivistetty opas julkisten hankintojen kilpailutuksista, jossa esimerkkiryhmänä on ulkoleikkivälineet. Työn tuotoksena oli artikkeliluonnos, mikä voidaan julkaista alan mediassa. Sitä voidaan myös jakaa yhteisöille, joissa julkisten hankintojen tekemisestä on vähemmän kokemusta.

Tutkimusmenetelmänä on teemahaastattelut, joiden kautta voidaan hahmottaa julkisia hankintoja itse hankintaosapuolten kannalta. Haastatteluista saatua aineistoa pohditaan teoriakirjallisuuden valossa. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat: millaisia ovat julkiset hankinnat ulkoleikkivälineisiin liittyen, kuinka puitesopimuksia hyödynnetään ulkoleikkivälineiden hankinnassa ja voisiko olla jotain muita vaihtoehtoja kuin jo käytetyt kilpailutus tai valintaperusteet?

2 Ulkoleikkivälineet tuoteryhmänä

Kaikilla tuoteryhmillä on omat erityispiirteensä, jonka vuoksi kilpailuttamisen tarkempaa tarkastelua on rajattava. Ulkoleikkivälineet toimivat tässä työssä esimerkkituoteryhmänä. Ulkoleikkivälineet kehitettiin 1900-luvun alussa, kun huomattiin leikin ja liikunnan välinen yhteys. Voimistelunopettaja Anni Collan toimi alan pioneerina Suomessa ja haki siihen oppia Yhdysvalloista asti. Hän tutustui leikkikenttätoimintaan eri puolilla USA:ta mukaan lukien Philadelphiassa. Paikallinen järjestö Playground Association of Philadelphia järjesti virkistys- ja leikkitoimintaa lapsille, jotta heidät saataisiin pysymässä poissa pahanteosta sekä oppimaan itsehillintää ja ryhmätyötaitoja. Ulkoleikkipaikkojen välineistöön kuului tällöin hiekkalaatikot ja keinut pienemmille lapsille sekä isommille voimisteluun suuntaavia

välineitä. Pojille tarkoitettuja olivat erilaiset kohotus- ja nojapuut, keinurenkaat sekä köysiportaot, kun taas tytöille oli tarjolla karuselleja, keinurenkaita ja vaakasuoria tikapuita. (Vuorenpää, 2021)

Suomessa näitä oppeja hyödynnettiin Jyväskylän seminaariopettajakunnassa, jossa arvioitiin liikunta- ja leikkipaikkojen tarvetta. Seminaarin pöytäkirjassa esitettiin ajatus harjoituskoulujen pihamaiden uudistamisesta, jotta sinne voitaisiin asentaa välineistöä testikäyttöön. Tyttö- ja poikakouluihin laitettiin omat välineistönsä Yhdysvalloissa opitun esimerkin tapaan. Tyttökoulun suunnitelmassa oli erilaisia nuorakiikkuja, viistoja kiipeämistankoja, hyppylautoja, koripallotelineitä, punnerruspuita ja kelkkamäki. Poikien suunnitelmassa taas pylväskaruselleja, hyppylautoja, seiväshyppytelineitä, pilkkaan heitto lajitelma sekä 5 kg kuula ja kelkkamäki. (Vuorenpää, 2021)

Tästä leikkikentät yleistyivät pikkuhiljaa isoissa kaupungeissa ja niitä yhdistettiin muidenkin koulujen yhteyteen, missä oli urheilukenttä. Näin kenttien rakentaminen helpottui, kun niiden rakentamiseen voitiin hakea avustuksia. Vasta sotien jälkeen, kun suuret ikäluokat syntyivät ja kaupunkikeskustoissa alettiin rakentamaan isompia lähiömuotoisia asuinkortteleita, tarve leikkipaikoille kasvoi. Kerrostalolähiöiden pihojen ollessa pieniä ja lasten määrä suuri tuli tarve osoittaa lapsille jokin alue leikille. (Vuorenpää T, 2021)

Ensimmäiset leikkivälinevalmistajat, jotka vielä ovat toiminnassa, ovat aloittaneet Euroopassa toisen maailmansodan jälkeen. Näitä ovat esimerkiksi Hags vuonna 1948, Lappset 1970, Kompan 1970, Corocord Raumnetz 1971 sekä Berliner Seilfabrik 1865 josta teknologia on siirretty leikkivälineisiin 1970-luvun alussa. (Vuorenpää, 2021) Näin ollen markkinat alalle on muodostuneet 70-luvulla, josta ne ovat kasvaneet vuosi vuodelta uusien tehtaiden ja tarjoajien valloittaessa alaa.

Tänä päivänä ulkoleikkivälineitä käytetään monessa paikassa. Julkisia kohteita ovat pääasiassa leikkipuistot sekä koulujen ja päiväkotien pihat. Tuoteryhmien määrä ja valikoima on laajentunut ensimmäisistä vuosista niin materiaalien kuin toiminnallisuuksien puolesta. Tuotteita jaotellaan yleisesti toimintojen mukaan, sekä niissä on mainittuna myös käyttäjäryhmä minkä ikäisille lapsille niitä suositellaan. Tuoteryhmissä on esimerkiksi

kiipeilytelineet, monitoimikeskukset, keinut, karusellit ja liukumäet. Myös puistokalusteet ja ulkoliikuntavälineet kuuluvat monen toimittajan valikoimaan, koska niitä usein hankkivat samat henkilöt tilaajapuolella. (Vuorenpää, 2021; Hags, n.d.; Kompan, n.d.)

2.1 Ulkoleikkivälinehankinnat

Leikkivälineiden hankintaa määrittelee hankintalaki, kun kyseessä on julkisyhteisöiden hankinnat, kuten leikkipuistot ja koulujen tai päiväkotien pihat. Leikkivälineissä noudatetaan laissa säädettyjä raja-arvoja, jotka määrittävät, mitkä kohteet pitää kilpailuttaa julkisesti ja mitä voidaan hankkia niin sanotusti suorahankintana. Suorahankinta tehdään tilaamalla toimittajalta suoraan tai pyytämällä tarjouksia muutamalta tilaajan valitsemalta toimittajalta ja vertaamalla niitä keskenään. (Julkisten hankintojen neuvontayksikkö, n.d.b)

Hankinnan koko määrittää usein sen millainen hankintaorganisaatio tarjouspyynnön taustalla on. Kunnissa on omat alansa asiantuntijat, jotka työskentelevät hankittavien tuotteiden ja puistojen kanssa päivittäin. Myös kunnan koko vaikuttaa siihen kenelle nämä kuuluvat. Tarjouspyynnössä ilmoitetaan yhteystiedot sille joka hankinnasta vastaa. (Janakkalan kunta, 2022.)

2.2 Tavarahankinta vai palveluhankinta

Ulkoleikkivälinehankinnat kilpailutetaan usein joko rakennusurakkana tai pelkkänä välineiden hankintana. Mikäli urakka sisältää arvollisesti enemmän rakentamista kuin välineitä se määritellään rakennusurakaksi. Jos taas hankitaan ainoastaan leikkivälineitä, se on tavarahankinta. Rakennusurakat ovat palveluhankintoja, joihin sisältyy tietyt tarjouspyynnössä eriteltyt välineet. Välineiden asentaminen paikoilleen on sitten sitä palvelua, minkä kokonaisuuden tilaaja on määritellyt etukäteen. Kokoluokka vaihtelee suuresti. Toisissa urakoissa tilaaja tekee niin sanotusti pohjat valmiiksi, jolloin alueelle on levitetty kantava kerros mursketta, mahdolliset salaojat ja muut tarvittavat, ja urakoitsijalle jää pelkästään välineiden kasaaminen ja turva-alustan levittäminen/asentaminen. (Koljonen, 2018).

Toinen ääripää on sitten isommat urakat, jossa urakoitsijan vastuulla on koko alueen rakentaminen alusta loppuun. Tällaisissa urakoissa on määrätty suunniteltu alue, jonka rakentaminen kilpailutetaan ja siihen sisältyy leikkipuisto rakentamista välineineen. Näin on esimerkiksi Uudenkaupungin Kalannin koulun pihojen ja liikennejärjestelyiden rakentamisen tarjouspyynnössä, jossa tarjouspyynnön kohteena on isompi pihaurakka katutöineen. (Uudenkaupungin kaupunki, 2022, Kalannin koulun pihojen ja liikennejärjestelyiden rakentaminen. Tarjouspalvelu, julkinen tarjouspyyntöasiakirja)

Tavarahankinnoilla tarkoitetaan kaikkia kappaletavarana hankittuja tuotteita. Eli ulkoleikkivälineistä puhuttaessa tällöin hankitaan pelkästään välineet. Julkisissa hankinnoissa leikkivälineitä hankitaan aina johonkin tiettyyn projektiin, ei niinkään varastoon odottamaan. Jos hankinta tehdään pelkästään tavarahankintana niin silloin kunnan omat työmiehet tai valmiiksi kilpailutettu sopimusurakoitsija asentaa ne paikoilleen. Tavarahankinnoissa korostuu kilpailutettavien välineiden määrittäminen ja mahdollisten vaihtoehtojen salliminen tai rajaaminen. On kilpailuttajan vastuulla valita oikea kilpailutusmuoto tavarahankinnalle ja pohtia kuhunkin projektiin sopivat valintaperusteet. (Kontio ym., 2017, ss. 28–29)

3 Hankintalaki

Hankintalaki on julkisia hankintoja koskeva laki, joka on alun perin säädetty vuonna 1992. Lain tarkoituksena on säätää kuntien ja kaupunkien tekemiä hankintoja, jotta hankinnat tehtäisiin läpinäkyvästi ja yhteisillä säännöillä. Laki uudistui vuonna 2016. Uudistuksen jälkeen laki käsittää kuntien ja kaupunkien julkisten hankintojen lisäksi vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen julkiset hankinnat. Uudistuksen kautta lakiin saatiin liitettyä EU:n määrittämät direktiivit, jotka koskevat julkisia rakennusurakoita sekä julkisten tavara- tai palveluhankintojen sopimusmenettelyjen yhtenäistämistä. (Eskola & Ruohoniemi, 2011, ss. 17–18)

Julkisten hankintojen määrä Suomessa vaihtelee hiukan vuosittain, mutta määrä pääasiassa on kasvamaan päin. Valtioneuvoston VTT:llä teettämän tutkimuksen mukaan vuonna 2018 julkisia hankintoja tehtiin 47 miljardilla eurolla, josta yrityksiltä tehtyjen ostojen osuus oli 31

miljardia euroa. (Valtioneuvosto, 2021.) Vertailuksi vuonna 2014 hankintoja tehtiin 38 miljardilla eurolla. Tämä on ollut noin 19 % Suomen bruttokansantuotteesta. Julkisten hankintojen määrä on lisääntynyt vuosittain kunta-, valtio- ja seurakuntasektorilla, etenkin palveluhankintojen osalta. Toimittajan näkökulmasta katsottuna se tarkoittaa julkisten markkinoiden avautumisesta yksityissektorille ja sillä katsotaan olevan suora yhteys paikallisen yritystoiminnan kehitykseen ja lisääntymiseen. (Kontio ym, 2017. ss. 28–29)

Julkisissa hankinnoissa sovelletaan raja-arvoja, joiden yli meneviltä osin urakat kilpailutetaan tarjouspalvelun kautta. Tavarahankinnoissa tämä on 60 000 € ja rakennusurakoissa 150 000 €. Isompia hankintoja määrittää EU-raja-arvot, joiden mukaan hankinnasta on tehtävä EU:n laajuinen hankintailmoitus. Raja-arvot tähän on tavarahankinnoissa 431 000 € ja rakennusurakoissa 5 382 000€. (Julkisten Hankintojen neuvontayksikkö. n.d.c)

Leikkivälineiden hankintaa säätelee myös kuntien ja kaupunkien omat raja-arvot, jotka usein ovat näitä kynnyksarvoja pienemmät. Julkisena hankintana saatetaan kilpailuttaa, vaikka kokonainen leikkipuisto kalustuksineen, jonka arvo on esimerkiksi puolet laissa säädetystä arvosta. Alla olevassa taulukossa on Raahen kaupungin vuoden 2022 kunnostettavien leikkipuistojen kilpailutuksesta ote, mistä näkee kansallisten raja-arvojen alittavan hankinnan.

Taulukko 1: Esimerkki pienemmistä kynnyksarvoista ja kunnan sisäisistä hankintarajoista. (Raahen kaupunki, 2022, Raahen kaupungin leikkipuistovälineet. Tarjouspalvelu, julkinen tarjouspyyntöasiakirja)

Raahen kaupunki pyytää tarjouksia Palonkylänpuiston leikkivälineistä.
Tarjoajan tulee antaa suunnitelma / tarjous leikkipuistoon tulevista leikkivälineistä.
Tarjoajalla on käytössään maksimissaan 25 000 € / alv 0 % per puisto leikkivälinehankintoihin.
Tarjoajan tulee huomioida leikkipuistosuunnitelmassa leikkikentän koko ja leikkivälineiden turva-alueen kokovaatimukset.

3.1 Keskeiset periaatteet

Hankintalaki määrittää suurimmilta osin EY:n perustamissopimuksessaan säätämä 12 kohdan syrjäntäkielto. Tämän mukaan samankaltaisia tilanteita ei voi käsitellä eri tavoin, ellei sitä voida perustella puolueettomin syin. Syrjäntäkielto käsittää yhteisön oikeuskäytännön, tavaroiden vapaan liikkumisen sekä sijoittautumisvapauden periaatteet. Myös tasapuolinen kohtelu, avoimuus ja suhteellisuus määrittävät hankintalainsäädäntöä. (Eskola & Ruohoniemi, 2011 ss. 21–22)

Aiemmin voimassa ollut niin sanottu vanha hankintalaki oli hyvin yleisluontoinen, eikä siinä ollut määritetty kovinkaan tarkasti mitään menettelyohjeita. Tämän vuoksi lakiin johdettiin käytäntöjä syrjimättömän ja tasapuolisen kohtelun periaatteesta. Nykyisessä lainsäädännössä menettelyohjeita ja yksityiskohtia on paljon enemmän EU:n direktiivien takia, mutta silti tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun periaate on todella tärkeässä asemassa, kun ratkaistaan yksittäistapauksia. (Määttä, 2017, ss. 112–114)

Hankintalain pykälä määritetään muutaman isomman teeman kautta. Näitä ovat avoimuus, tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu sekä suhteellisuus. Määritelmien kautta on johdettu erilaisia vaatimuksia tarjouspyyntöasiakirjoihin sekä tarjouksien hyväksymiseen. Näiden on tarkoitus mahdollistaa tarjoajien tasavertainen kohtelu kaikilla tavoilla ja taata kaikille yhtäläinen oikeus osallistua kilpailutuksiin. (Määttä, 2017, ss. 112–114)

3.1.1 Avoimuus

Hankintojen päätöksenteon avoimuus liittyy julkisuusperiaatteen noudattamiseen. Julkiset hankinnat ovat isoin osa kuntien/kaupunkien vuosittaisia hankintoja ja tämän vuoksi on tärkeää, että varojen käyttö on avointa. Päätökset tehdään eri alojen toimielimissä ja esityslistat sekä pöytäkirjat päätöksistä ovat kaikkien saatavilla. Tämä perustuu hankintalain avoimuusvaatimukseen. EU:n tuomioistuin on säätänyt, että hankintaprosessin ehdot ja yksityiskohtaiset säännöt tulisi olla selvästi ja täsmällisesti muotoiltu hankintaan liittyvissä asiakirjoissa sekä tarjouspyynnössä. (Määttä, 2017, s.119)

Julkisten hankintojen avoimuus antaa tarjoajille mahdollisuuden tehdä tarjouksia tarjouskilpailussa. Hankintailmoituksen tulee olla sisällöllisesti oikein, jotta tarjoajat voivat arvioida oman kyvykkyytensä tarjota omia tuotteita tai palveluita. Hankintailmoituksesta tulee myös ilmetä hankinnan laajuus ja siihen osallistuvat yksiköt. (Määttä, 2017, s.120)

Leikkivälineissä avoimuutta tuo kuntien omat pienemmät hankintojen raja-arvot, tällöin pienemmätkin hankinnat tulevat kaikkien alan toimijoiden tietoisuuteen ja kenen tahansa heistä on mahdollista osallistua kilpailutukseen. Alla olevasta taulukossa on Kalajoen kaupungin kilpailutus Neulaspuiston suunnittelusta, missä on nähtävillä tavarahankintojen raja-arvon alittavana hankintana. Lain mukaan tämä voitaisiin tehdä suorahankintana.

Taulukko 2: Esimerkki pienemmän raja-arvon hankinnasta. (Kalajoen Kaupunki, 2022. Neulaspuiston suunnittelukilpailu, välinehankinta. Tarjouspalvelu julkinen tarjouspyyntöasiakirja)

Kalajoen kaupungin tekniset palvelut pyytää tarjouksia Neulaspuistoon tulevista leikkivälineistä.
Tarjoajan tulee suunnitella leikkivälineet puistoon. Toiveena on, että puistoon tulevat laitteet muodostaisivat yhtenäisen, mutta muista Kalajoen kaupungin leikkipuistoista ja olemassa olevista laitteista erottuvan, kokonaisuuden.
Kaupungilla on uudet kiikut puistoon. Parikeinu ja "hämähäkikeinu" löytyvät valmiina, joita tulee käyttää suunnitelmissa. Leikkipuistossa on tällä hetkellä runsaasti puusto, jota tullaan tilaajan toimesta harventamaan.
Tilaajan työryhmä pisteyttää suunnitelmat annetuin kriteerein.
Puistoon on varattu määräraha on noin. 25 000 €, alv 0%.

Avoimuus tulee myös helpommin saatavilla olevien järjestelmien ja tietotekniikan kautta. Julkiset hankinnat julkaistaan kaikki Hilma-sivustolla, joka on pelkästään niille tarkoitettu. Joka kunnalla on oma Tarjouspalvelu-sivusto, johon tarjouspyynnöt julkaistaan Cludia-järjestelmän kautta. Cludia mahdollistaa monenlaisen kilpailuttamisen. Siellä voi kilpailuttaa urakoita tai sitten pilkkoa hankinnat esimerkiksi niin, että hankitaan joka tuote eri toimittajalta. Tällöin puhutaan osatarjouksista ja niiden hyväksymisestä. Tämäkin on toisaalta avoimuutta, jos tuotteita halutaan määritellä ominaisuuksien mukaan, niin kuitenkin voidaan avata kilpailua yksittäisten tuotteiden osalta. Osatarjouksien

hyväksyminen tulee ilmoittaa tarjouspyynnössä, kuten alla olevasta taulukossa Kokkolan kaupungin Potinrannan ulkokuntoilualan kilpailutuksessa on tehty.

Taulukko 3: Esimerkki hyväksyttävistä osatarjouksista. (Kokkolan kaupunki, 2023. Potinrannan ulkokuntoilu. Tarjouspalvelu, julkinen tarjouspyyntöasiakirja)

Kokkolan kaupungin infrarakentaminen ja kunnossapito pyytää tarjouksia Potinrannan puistoon ja uimarannalle hankittavista kalusteista ja ulkokuntoiluvälineistä. Hankintaan ei sisälly asennusta.
Tarjouksista valitaan kokonaistaloudellisesti edullisin ja tarjouspyynnön ehdot täyttävä tarjous. Hyväksymme myös osatarjoukset.
Tarjoaja sitoutuu tarjouksessaan mahdollisiin lisätilauksiin annetuilla tarjoushinnoilla tarjouksen voimassaolon aikana. Tilaja pidättää oikeuden perustellusta syystä hylätä kaikki tarjoukset.

3.1.2 Tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu

Euroopan Unionin perustamissopimuksessa on säädetty periaatteista, jotka koskevat sisämarkkinavapauksiin ja syrjinnän kieltoa. Tähän perustuu myös pykälä tarjoajien tasapuolisesta kohtelusta. (Määttä, 2017, s.124) Eli hankintalaki edellyttää tarjoajien kohtelua tasavertaisina ja ketään ei saa syrjiä sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon mielipiteen tai terveydentilan vuoksi. Tasapuolisuusvaatimus liittyy perustuslaissa säädettyyn asetukseen yhdenvertaisuudesta; ihmiset ovat kaikki saman arvoisia lain edessä.

Julkisissa hankinnoissa vaatimus tasapuolisuudesta tarkoittaa kuitenkin lähinnä yhteisöjen tai yritysten tasapuolista kohtelua. Yksityishenkilöt eivät pääse osallistumaan hankintaprosesseihin tarjoajan asemassa. Tällöin syrjimättömyys vaade ohjaa hankintayksiköitä lähinnä tarjousasiakirjojen laadinnassa. Hankintayksiköt eivät voi asettaa sellaisia vaatimuksia tarjousasiakirjoihin, jotka määrittävät tarjoajien maantieteellisen sijainnin, paikallistuntemuksen, hankinnan kohteelle asetettujen vaatimusten tai tarjousvertailun kriteerit. Hankintamenettely on annettava ulospäin sellainen vaikutelma, että kaikki tarjoajat ovat tasa-arvoisessa asemassa toisiinsa nähden. (Määttä, 2017, s.125)

Toisaalta esimerkiksi kielellisiä vaatimuksia saattaa olla esimerkiksi toimitettavista asiakirjoista tai urakan yhteyshenkilön kielitaidosta. Tarjoajien käyttämiin kielivaatimuksiin saatetaan viitata vaatimalla esimerkiksi asiakirjat toimitettavaksi tietyllä kielellä, kuten alla

olevassa Helsingin kaupungin kilpailutuksessa, missä pyydetään tarjouksia Ruoholahden leikkipuiston Teemalliseen leikkivälinekokonaisuudesta. Tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu toteutuu leikkivälinehankinnoissa hyvin. Kilpailutuksissa määritykset pysyvät tuotteissa tai urakoitsijoiden pätevyyksissä eikä niissä puututa tarjoajien henkilökunnan henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Taulukko 4. Esimerkki kielellisistä vaatimuksista tarjouspyynnössä. (Helsingin kaupunki, 2023. Teemallinen välinekokonaisuus, leikkipuisto Ruoholahti. Tarjouspalvelu julkinen tarjouspyyntöasiakirja 2023)

Ulkomaisen tarjoajan on pyydettyessä toimitettava soveltuvuutta koskevat tiedot tarjoajan sijoittautumismaan lainsäädännön mukaisella rekisterinotteella tai vastaavalla todistuksella tai muulla yleisesti hyväksytyllä tavalla, alkuperäisellä kielellä ja lisäksi versio, joka on käännetty suomen-, ruotsin tai englannin kielelle.

Jollei tarjoajan sijoittautumismaassa anneta edellä tarkoitettuja otteita tai selvityksiä, hyväksytään sijoittautumismaan lainsäädännön mukainen valahtoinen tai vakuutuksella vahvistettu ilmoitus alkuperäisellä kielellä, joka on lisäksi käännetty suomen-, ruotsin tai englannin kielelle.

Lisäksi ulkomaisen tarjoajan lähetetyistä työntekijöistä on pyydettyessä esitettävä A1-todistus (EU:n tai ETA:n alueelta lähetetyt työntekijät) tai vastaava todistus (sosiaaliturvasopimusmaat) tai eläkevakuuttamista koskeva muu selvitys (sopimuksettomat kolmannet maat).

3.1.3 Suhteellisuus

Suhteellisuusperiaatteen tarkoitus on säätää tarjouspyynnön vaatimusten tasoa. Periaate juontaa juurensa hallintolakiin, josta se on johdettu samansisältöisenä hankintalakiinkin. Tarjouspyynnössä esitettyjen tarjoajan vaatimusten tulee olla kohtuullisia ja mahdollisimman monen täytettävissä. Vaatimusten on oltava järkevässä suhteessa hankinnan kohteeseen. Tarjoajille esitettyjen kelpoisuusvaatimusten asettamisessa tulee huomioida hankinnan kohteen luonne ja arvo. (Määttä, 2017, s 132)

Esimerkkinä voidaan mainita referenssivaatimukset, jotka ei saisi olla kohtuuttomat hankinnan kohteeseen nähden. (Määttä, 2017, ss 132–133) Useimmiten referenssipyyntönä on vastaavien kohteiden toteuttaminen pyydettyinä vuosina, jotta voidaan varmistua yrityksen kokemuksesta ja osaamisesta. Referensseissä on yleensä mainittava kohteen

sijainti, toteutusvuosi sekä suuruus. Alla olevassa taulukossa on yksi esimerkki referenssipyyntöstä, tässä kohteessa pyydetty referenssimäärä oli poikkeuksellisen suuri.

Taulukko 5. Esimerkki referenssivaatimuksista. (Luksia, 2023, Ulkokuntosalien hankinta. Tarjouspalvelu, julkinen tarjouspyyntöasiakirja.)

Laitteiden rungot oltava valmiiksi kasattuja ja erillisten istuinosien oltava osa laitteen kiinteää runkorakennetta	"Kyllä" vaaditaan
Toimittajalla vähintään 50 referenssi- kohdetta vastaavan laajuisista (ylä- ja alaraajat kattava monipuolinen välinevalikoima) ulkokuntosaleista julkisilla paikoilla viimeisen viiden vuoden aikana.	"Kyllä" vaaditaan
Jos kyllä	
Referenssiluettelo osoitetietoineen (ulko-kuntosalin paikannustiedot) liitettävä tarjoukseen	Kyllä vaaditaan

Leikkivälinehankinnoissa suhteellisuuden käsitteellä voidaan ajatella myös tiukkaa tuotteiden ominaisuuksien määrittämistä. Tämä toki varmasti pätee moneen muuhunkin alaan. Toimittajia on iso määrä ja osa tuotteista hyvin erilaisia keskenään. Tällöin, jos halutaan joku erikoisempi väline, se saatetaan määrittää todella tarkasti, jolloin siihen positioon ei välttämättä tule kuin yksi tarjous. Taulukossa 6 on ote Kokkolan kaupungin kilpailutuksesta, missä kilpailutetaan Potinrannan ulkokuntoilualan välineistöä. Kilpailutuksessa on esimerkki tuotteen määritelmistä toimintojen ja mittojen osalta. Samalla lailla voidaan määrittellä valmiin pihasuunnitelman pohjalta laadittuun kilpailutukseen. Maisemasuunnittelija on laatinut tarkan suunnitelman, ja jos tavoitteena on saada suunnitelman mukainen toteutus, siinä olevat tuotteet määritellään tarkasti. Liitteessä 3 on yksi esimerkki, miten ja mitä kaikkea voidaan määrittää suunnitelman mukaisesta tuotteesta.

Taulukko 6: Esimerkki tuotteen tarkasta määrittämisestä, ilman että varsinaista esimerkkituotetta mainitaan. (Kokkolan kaupunki, 2023, Potinrannan ulkokuntoilu. Tarjouspalvelu, julkinen tarjouspyyntöasiakirja)

Tuote 1 : monitoimikuntoilukeskus 1 kpl ulkokäyttöön suunniteltu ja toteutettu kuntoilukeskus, jossa vähintään seuraavat ominaisuudet:
3 kpl kahvakuulia, jotka asennettu kiinteästi tangolla kuntoiluvälineen runkoon verkkokiipeilyelementti, tikkaat, leuanvetotanko,
3 kpl eritasoisia roikkuvia riipuntaotteita, ohjetaulu tuotteet tulee olla sijoitettuna samaan runkoon rinnakkain siten, että tuotteen kokonaisleveys on putoamislustoineen korkeintaan 5,5 metriä ruko kuumasinkittyä terästä, joka on pulverimaalattu siniseksi, pintaperustus

3.2 Pienhankinnat

Pienhankinnat ovat hankintalain raja-arvon alle jääviä hankintoja, jotka syystä tai toisesta halutaan kilpailuttaa julkisesti. Tällaiset hankinnat ovat arvoltaan pienempiä, mutta merkitykseltään arvokkaita hankintoja. Pienhankintoja varten on omia kanavia tai palveluja, missä ne voidaan kilpailuttaa sähköisesti. Tarjouspyyntö voidaan myös julkaista Hilmassa, ja pyytää tarjoukset esimerkiksi hankintayksikön sähköpostiin. Esimerkkejä pienhankinta portaaleista ovat HankintaSampo, Merzell Oy:n hankintavahti, Cloudian pienhankintapalvelu tai e-hankinnat.fi. (Julkisten hankintojen neuvontayksikkö. n.d.d)

Pienhankintoja kilpailutettaessa tulisi ottaa huomioon hankinnan arvo suhteessa hallinnollisiin töihin, joita hankinnan valmistelu ja kilpailuttaminen portaalin kautta aiheuttaa. Jos hankintaorganisaatio ei ole tottunut kilpailuttamaan pienhankintoja sähköisten järjestelmien kautta se voi olla hyvin työllistävää. Toisaalta etuina voidaan ajatella, että tarjousten määrä saattaa kasvaa, kun ne ilmoitetaan sähköisten järjestelmien kautta. (Julkisten hankintojen neuvontayksikkö. n.d.d)

Leikkivälinehankinnoissa käytetään jonkun verran pienhankintapalvelua, missä pienemmät kilpailutukset voidaan julkaista. Usein kyseessä on yksittäisten tuotteiden kokonaisuudet, missä tuotteet ovat arvollisesti pieniä. Alla olevassa taulukossa on Raahen kaupungin

kilpailutus liikennepuistoon, mikä yksinkertaisuudessaan on hiukan poikkeava.

Kilpailutuksessa on yksittäinen hiekkalaatikko yhteen leikkipuistoon.

Taulukko 7. Esimerkki pienhankinnasta. (Raahen kaupunki, 2023, Hiekkalaatikko leikkipuistoon. Tarjouspalvelu, Julkinen tarjouspyyntöasiakirja)

Pyydämme tarjouksia hiekkalaatikosta lasten liikennepuistoon.
Hinta max 600€.
Hiekkalaatikon reunalla pitää lapsen pystyä istumaan.
Hiekkalaatikon tulee olla kestävä materiaalia ja turvallinen lapsille.
Hiekkalaatikon maksimikoko 250cm x 250cm, minimikoko 150cm x 150cm

3.3 Tarjouspyyntö

Hankintaprosessin tärkein asiakirja on tarjouspyyntö. Sen laatimiseen on käytettävä tarpeeksi aikaa ja resursseja, jotta saavutetaan haluttu lopputulos. Tarjouspyynnössä hankintaorganisaatio määrittelee hankinnan kohteen ja päätöksen tekoon vaikuttavat kriteerit, joilla on vaikutusta tuotteen tai palvelun hinnoitteluun ja tarjouksen sisältöön. Jotta hankintaprosessi saadaan vietyä kunnolla läpi, pitää tarjouspyyntöasiakirjat olla huolella laadittu. Mikäli tarjouspyynnössä on epäselvyyksiä tai virheellisiä tai puutteellisia tietoja se voi johtaa siihen, ettei prosessia voida viedä kunnolla loppuun, jolloin hankinta pitää valmistella uudestaan tai siitä voidaan tarjoajien puolelta tehdä valitus markkinaoikeuteen. (Kontio ym, 2017, s.246)

Tarjouspyyntöön tulee määrittää hankinnan kohde, hankinnan laajuus ja laatuvaatimukset mahdollisimman tarkasti. Tavarahankinnoissa tulisi kiinnittää huomiota laadullisiin ja teknisiin seikkoihin. Ne tulisi ilmoittaa mahdollisimman tarkasti, jotta tarjoajien tarjoukset olisivat keskenään vertailukelpoisia. Hankintayksikkö päättää siitä, mitä se haluaa ostaa. Sillä on mahdollisuus määrittää haluamansa hankinnan kohde ja asettaa hankittavalle tuotteelle tai palvelulle toiminnallisia, laadullisia ja teknisiä vaatimuksia. Kohteen määrittelyssä on kuitenkin otettava huomioon tasapuolisuuden ja syrjimättömän kohtelun periaate. (Kontio ym, 2017, s 254-255)

Tekniset määrittelyt ovat yhtenäiset kaikissa tarjouspyynnöissä ja niistä säädetään hankintalaissa. Ne kuvaavat hankinnan sisältöä ja ne on esitettävä tarjouspyynnössä. Teknisten määritelmien tarkoitus on mahdollistaa kaikkien tarjoajien yhtäläiset mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuun. Nämä voivat sisältää esimerkiksi viittauksia standardeihin tai esimerkiksi liikuntarajoitteisten käyttäjien huomioon ottamista. Standardeista ollaan jossain määrissä luopumassa, koska ne rajoittavat uusien innovaatioiden tarjoamista. (Kontio ym, 2017, s 256)

Leikkivälineissä teknisiä vaatimuksia käytetään suhteellisen vähän. Viitaukset standardeihin toki on aina pyynnöissä, koska niiden kautta voidaan varmistaa tarjottavien tuotteiden yhtäläinen turvallisuus. Leikkivälineissä standardit on laadittu turvallisuutta varten, valvomaan, ettei käyttäjille satu henkeä uhkaavia vaaratilanteita. Välineiden ei ole pakko täyttää standardeja, mutta silloin on osoitettava turvallisuus muulla tavoin. Muita teknisiä määritelmiä, mitä käytetään, on materiaalipaksuus, materiaalien omat standardit tai käsittelyt. Esimerkiksi puurunkoisilla välineillä on omat säädökset, sen ekologisesta hakuusta ja kyllästeaineista. Alla olevassa taulukossa on ote Helsingin kaupungin kilpailutuksesta Ruoholahdenpuiston leikkipaikalle. Siinä on nähtävillä, miten puuta voidaan materiaalitarkkuudella määrittää, jotta se on tietyllä tavalla sertifioitua. FSC sertifiointi tarkoittaa, että puut on kasvatettu huolellista ja kestävää metsänhoitoa noudattaen. (BM Certification, 2023.)

Taulukko 8. Esimerkki teknisistä vaatimuksista, mitä voidaan vaatia materiaalilta. (Helsingin kaupunki, 2023. Ruoholahdenpuiston leikkipaikka ja pelikenttä. Tarjouspalvelu, julkinen tarjouspyyntöasiakirja)

Puuosat FSC-sertifioitua robinia-puuta.
Ketjut ja laakerit ruostumatonta terästä.
Linnunpesäkeinun köydet Uvstabiloitua polyamidia, jonka sisällä on teräsvaijerivahvike. Istuimet kumia.

4 Valintaperusteet

Laissa sanotaan, että valintaperusteena tulee aina olla kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous. Kokonaistaloudellisesti edullisin on sellainen tarjous, mikä on hinnaltaan halvin,

kokonaiskustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras. Mikäli halvin hinta on ainoana valintaperusteena jossain muussa hankinnassa kuin tavarahankinnassa, tulee perustella hankinta-asiakirjoissa, miksi sitä käytetään. (Laki julkisista hankinnoista 1397/2016)

Hankintayksikkö voi esittää myös laadullisia valintaperusteita, jotka perustuvat tavaran teknisiin ominaisuuksiin, yhteiskunnallisiin tai ympäristöön liittyviin asioihin. Laadulliset vaatimukset voivat koskea tavaran toimittajaa tai tarjouspyynnön kohteena olevaa tuotetta. Hankinnan valintaperusteet ja niihin vaikuttavat kriteerit on esitettävä hankintailmoituksessa painotuksineen. (Laki julkisista hankinnoista 1397/2016)

4.1 Hinnaltaan halvin

Hankintayksikön on hyväksyttävä tarjouksista se, mikä on kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin. Kun valintaperusteena on halvin hinta, tarjouksia vertaillaan pelkästään hintatietojen perusteella. Tällöin tehdään laskelmat, missä on esitetty kaikki annetut hinnat tarjoajien kesken ja valikoidaan edullisin tarjous. Tämä on enimmäkseen käytössä tavarahankinnoissa, koska lakikin jo määrää, että valintakriteerejä tulee olla enemmän, jos kilpailutus koskee jotain muun tyyppistä hankintaa. (Minilex, n.d.)

Mikäli tarjous on hinnaltaan edullisin, mutta ei täytä kaikkia esimerkiksi ammatilliseen osaamiseen liittyviä vaatimuksia, voidaan se hylätä ja valita seuraavaksi edullisin. Eukynnysarvon ylittävissä hankinnoissa tarjous voidaan hylätä, jos se on poikkeuksellisen edullinen hankinnan kohteen laatuun ja laajuuteen verrattuna. Tällöin on pyydettävä tarjoajalta lisäselvitystä, missä edullisuus perustellaan. Jos epäillään, ettei tarjoaja kykene suoriutumaan urakasta tai toimittamaan tuotteita tarjotulla hinnalla, voidaan poikkeuksellisen alhainen tarjous jättää hintavertailun ulkopuolelle. (Minilex, n.d.)

4.2 Paras hinta-laatu suhde

Laadulliset kriteerit voivat olla tarjoajan soveltuvuusvaatimuksissa, hankinnan vähimmäisvaatimuksissa, hankintasopimuksen erityisehdoissa tai hankinnan kuvauksessa.

Mikäli kilpailutetaan muuta kuin tavarahankintaa, voidaan laadulliseksi kriteeriksi mainita esimerkiksi henkilöstön pätevyys ja kokemus. (Julkisten hankintojen neuvontayksikkö. n.d.c) Leikkivälineisiin liittyvissä rakennusurakoissa voidaan vaatia esimerkiksi tiettyjä pätevyksiä asennushenkilöstöltä, kuten alla olevasta taulukossa Keravan Muinaisrannan puiston rakennusurakan kilpailutuksesta on nähtävissä. Näitä voi olla tietyökortit, koulutusvaatimukset tai kokemus vastaavista projekteista joltain tietyltä ajalta.

Taulukko 9. Esimerkki pätevyysvaatimuksesta puiston rakennusurakassa. (Keravan Kaupunki. 2023. Muinaisrannan puiston rakentaminen. Tarjouspalvelu, julkinen tarjouspyyntöasiakirja)

Muut Vaatimukset	
<p>Vastaavalla työnohtajalla tulee olla vähintään puutarhurin tutkinto ja kahden (2) vuoden työkokemus vastaavista kohteista, joihin on sisältynyt puistorakentamista, jotka vastaavat vaativuudeltaan ja laajuudeltaan tämän tarjouspyynnön kohdetta.</p> <p>Tarjoaja lataa tähän vastaavan työnohtajan CV:n josta ilmenee selvästi työkokemus- ja koulutusvaatimuksen täyttyminen</p>	<p>Lataus vaaditaan</p>

Mikäli kilpailutetaan tavarahankintoja, laadullisia vaatimuksia on helpompi laatia. Niitä voivat olla tuotteiden puolesta esimerkiksi takuuajat, varaosien saatavuus tai materiaali vahvuus. Laatu voidaan myös määrittää toimittajayrityksen kautta, vaikka laatusertifikaatin tai ympäristösertifikaatin muodossa.

4.3 Kustannuksiltaan edullisin

Yksi vaihtoehto kilpailuttamisen valintaperusteelle on elinkaarikustannukset. Ne voidaan jakaa kahteen eri vaihtoehtoon hankintayksikköön, ja hankinnan kohteen käyttäjille muodostuvat kustannukset tuotteen/palvelun elinkaaren aikana tai sen aiheuttamat ulkoiset

ympäristövaikutukset. Hankintayksikköön tai kohteen käyttäjille aiheutuneet kustannukset pitävät sisällään kaikki ne kustannukset, mitä siitä aiheutuu sen elinkaaren aikana. Eli esimerkiksi hankintahinta, mahdolliset huoltokustannukset, kierrätys- ja jätekustannukset. (Julkisten Hankintojen neuvontayksikkö. n.d.a)

Ulkoiset ympäristövaikutukset ovat tuotteen aiheuttamat ulkoiset ympäristövaikutukset ja hankinnan kohteeseen sen elinkaaren aikana liittyvät kustannukset, joiden määrä voidaan rahallisesti määrittää ja tarkistaa. Ulkoisia ympäristövaikutuksia säännellään neljällä eri lisäedellytyksellä. Niiden tulee perustua puolueettomasti todennettaviin ja syrjimättömiin perusteisiin. Arviointikriteeri ei saa aiheuttomasti suosia tai syrjiä tiettyjä toimittajia. Arviointimenetelmän tulee olla kaikkien osapuolten saatavilla ja käytettävissä. Sekä kustannusten laskemiseksi vaadittavien tietojen toimittaminen ei saa vaatia kohtuuttomia ponnistuksia tavanomaista huolellisuutta noudattavilta toimittajilta. (Julkisten Hankintojen neuvontayksikkö. n.d.a)

Elinkaarikustannuksien määrittämiseen on laadittu joitakin pakollisia määreitä, joita tulee käyttää aina, mikäli niitä on olemassa hankinnan kohteelle. Ajoneuvojen energia- ja ympäristövaikutuksista on säädetty pakollisena huomioon ottamisena julkisissa hankinnoissa. Toimistolaitteille taas on säädetty energiatehovaatimuksista EnergyStar-energiamerkintä ohjelmassa. (Julkisten Hankintojen neuvontayksikkö. n.d.a)

Elinkaarikustannuksia ei esiinny leikkivälinekilpailutuksissa.

4.4 Käänteinen kilpailutus

Käänteinen kilpailutus tunnetaan myös nimellä ranskalainen urakka tai kiinteähintainen urakka. Siinä projektille asetetaan kokonaishinta, jolla toimittajat tarjoavat ja laatutekijät nousevat ratkaisevaksi valintakriteeriksi. Käänteinen kilpailutus on lisätty hankintalakiin sen uudistuksen yhteydessä, aiemmin se ei kuulunut kansallisen sääntelyn alaisuuteen. Tällaista kilpailutusmuotoa käytettäessä tulee hankintayksikön valmistella hankinta erittäin huolellisesti. Urakkahinta tulee laskea tarkkaan, jotta se ei jää liian pieneksi tai suureksi, jolloin se vaikuttaa merkittävästi tarjottavaan kokonaisuuteen ja sen laatuun. Oikean hinnan laskeminen vaatii hankintaorganisaatiolta tarkkaa tuntemusta alasta ja hankittavasta

kohteesta. Mikäli tätä ei ole, voidaan tehdä markkinakartoitus esimerkiksi markkinavuoropuhelulla ennen kohteen laittamista kilpailutukseen. (PTCservices Oy, 2021.)

Toinen mihin tulisi kiinnittää huomiota, on laatukriteerien valinta. Kun tarjoajat joutuvat pohtimaan tarjouta laadukkuuden näkökulmasta saattaa tuloksena olla uusia ja erilaisia ratkaisuja, jotka tuovat erilaista lisäarvoa käyttäjille, kuin mitä olisi osattu ottaa huomioon, jos urakka olisi kilpailutettu hintaperusteisesti. (PTCservices Oy, 2021.)

Käänteisen kilpailutuksen ongelma on erityisesti laadulliset tekijät. Tilaajan tulisi pystyä tarkasti määrittelemään, mitä kohteelta halutaan ja millä tarjouksia vertaillaan.

Leikkipuistourakoissa on monesti ollut valintaperusteena esimerkiksi leikkivälineiden määrä, leikkivälineiden sisältämien toimintojen määrä tai tietyt toiminnot, mitä alueelle halutaan. ((Koljonen, 2018). Liitteessä 1 esimerkki valintaperusteista.

Päätöksen tekoa varten tilaaja pyytää usein valmiin suunnitelman puistosta sekä sitä varten 2D ja/tai 3D kuvat. Muita vaatimuksia voi olla erilaiset tekniset ja laadulliset asiakirjat, joista käy ilmi tuotteiden materiaalit ja valmistukselliset yksityiskohdat. Takuu- ja varaosien saatavuus on yksi yleinen valintakriteeri millä laatua arvioidaan. Alla olevassa taulukossa on Liedon kaupungin kilpailutus Teijulan asuinalueen leikkipuiston suunnittelusta ja toteutuksesta käänteisenä kilpailutuksena. Taulukosta näkee vaadittavat asiakirjat, minkä perusteella arviointia tehdään.

Taulukko 10. Esimerkki asiakirjoista, joita vaaditaan päätöksen teon tueksi. (Liedon kaupunki, 2023, Muinaisrannan puiston rakentaminen. Tarjouspalvelu, julkinen tarjouspyyntöasiakirja)

12. Tarjouksen tulee sisältää	
	Tarjoukseen tulee liittää seuraavat tiedot:
	-leikkikentän pohjapiirustus, sisältäen välineiden sijoitukset - 3D-kuvat leikkikentästä kaikilta ilmansuunnilta - Kuvat tarjoukseen sisältyvistä leikkivälineistä, sisältäen niiden kuvaukset ja materiaalitiedot
	Tarjoajan tulee nimetä tarjouksensa nimimerkillä anonyymiä arviointia varten. Tarjoukseen liitetyissä kuvissa ei tule näkyä tarjoajan nimeä (yrityksen tai tuotteen). Arviointiryhmän ei tule tietää arviointia tehdessään tarjoajien tai tuotteiden valmistajien nimiä.

5 Puitesopimukset

Puitesopimuksella tarkoitetaan sopimusta, mikä solmitaan hankintayksikön ja toimittajan tai toimittajien välille. Sopimuksella on tarkoitus kilpailuttaa sopimusta varten tiettyjen tuotteiden hinnat ja arvioidut määrät sovitulle ajanjaksolle. Puitesopimuksen solmiminen ei vielä tarkoita tilausta tuotteille vaan ainoastaan yhdessä sovitut hinnat kilpailutuksen tuotteille. Se ei myöskään velvoita hankintayksikköä tilaamaan puitesopimuskumppanilta mitään. Puitesopimuksessa sovitaan sellaisista ehdoista, millä hankintayksikkö voi tilata toimittajalta eikä ehtoja voi kummankaan osapuolen osalta muuttaa puitesopimusjakson aikana. (Kontio ym, 2017, ss. 131-133)

Puitejärjestely tehdään yhden tai useamman toimittajan kesken. Valittavien toimittajien määrä on ilmoitettava tarjouspyyntöasiakirjoissa. Toimittajien määrästä voidaan poiketa vain, jos kriteerit täyttäviä tarjouksia on tullut vähemmän kuin on valittavien toimittajien määrä. Puitesopimukset voidaan jakaa erilaisiin vaihtoehtoihin. Jos puitesopimus solmitaan vain yhden toimittajan kanssa, vaihtoehtoina on, että kaikki ehdot vahvistetaan sopimuksessa tai osa ehdoista varmistetaan hankintaa tehtäessä. Jos taas, puitesopimus solmitaan useamman toimittajan kanssa, on vaihtoehtoja kolme. Sopimuksessa voidaan vahvistaa suoraan kaikki ehdot, jolloin ostot tehdään suoraostoina. Osa ehdoista voidaan jättää vahvistamatta, jolloin ostot tehdään kilpailuttamalla hankinnat puitesopimuskumppaneiden kesken niin sanottuna minikilpailutuksena. Kolmas vaihtoehto on tästä välistä, eli osa ehdoista vahvistetaan ja osa jätetään vahvistamatta, tällöin on mahdollista tehdä sekä minikilpailutuksia että suoraankintoja. (Kontio ym, 2017, ss. 131-133)

Puitesopimukset ovat toimivia, kun tehdään toistuvia hankintoja tai hankinnan kohteena on tuotteet, joiden hinnat muuttuvat tiuhaan. Puitesopimuksilla vältetään myös pienien erien toistuva kilpailuttaminen ja näin vähennetään hankintaorganisaation työtä. Sillä voidaan myös ennakoiden varautua sellaisiin tilanteisiin, joissa tuotteita joudutaan hankkimaan nopeasti. (Kontio ym, 2017, ss. 131-133)

Ulkoleikkivälinehankinnoissa puitesopimukset ovat yleisiä. Puitesopimuksia on hyvin erilaisia, toisissa kilpailutetaan vain ne yleisimmät tuotteet, joita kunnossapito tarvitsee olemassa olevien leikkipaikkojen ylläpitoon. Taulukossa 11 on Salon kaupungin puitesopimuskilpailutus, jossa kilpailutetaan tarkasti määritetyt tuotteet.

Taulukko 11: Esimerkki puitesopimuskilpailutuksesta, missä annetaan tarkasti määritetyt esimerkkituotteet ja niitä vertaillaan hinnan mukaan. (Salon kaupunki. 2022. Puistojen, leikkipaikkojen ja muiden yleisten alueiden leikkivälineiden hankinta. Tarjouspalvelu, julkinen tarjouspyyntöasiakirja)

8. Monitoimiväline B	Minimi-vaatimus	Maksimi-vaatimus
Kohteen hinta kysytään ja se vaikuttaa vertailuhintaan		
Maksimi-pisteet		
Pisteiden laskentatapa		
Hankittava määrä: 1 kpl	€ / kpl	
Tarjotun välineen tiedot (merkki, malli)	Syötettävä	
Tarjotun välineen ehdottomat vaatimukset		
- Välineessä neljä tornia, joissa vähintään kahdessa katto		
- Putoamiskorkeus: vähintään 2200mm		
- Turva-alue: vähintään 55m ²		
Tarjottu väline täyttää yllä luetellut vaatimukset	Kyllä	
9. Vaijeriliuku/köysirata		
Kohteen hinta kysytään ja se vaikuttaa vertailuhintaan		
Hankittava määrä: 1 kpl	€ / kpl	
Tarjotun välineen tiedot (merkki, malli)		
Syötettävä		
Tarjotun välineen ehdottomat vaatimukset		
- Välineen toinen pää kummulle, ei korokerakenteita		
- Radan pituus vaijeriosuudella: vähintään 30m		
Tarjottu väline täyttää yllä luetellut vaatimukset	Kyllä	

Ja toisessa ääripäässä suunnittelukilpailu, jossa kilpailutetaan pelkästään ideoita ja tuotevalikoimaa. Suunnitelmakilpailutuksesta on nähtävillä esimerkki taulukossa 12, jossa on Kouvolan kaupungin puitesopimuskilpailutuksesta ote. Siinä annetaan kuvitteellinen leikkipaikka ja lista tarjottavista tuotteista tai toiminnallisuuksista ja tarjoaja laatii niiden perusteella suunnitelman. Näitä vertaillaan sitten keskenään laadullisilla ja hintakriteereillä.

Taulukko 12: Esimerkki puitesopimuskilpailutuksesta, missä toimittajan täytyy luoda suunnitelma alueesta ja se arvostellaan laadun ja toiminnallisuuksien mukaan. (Kouvolan kaupunki. 2023. Puitesopimuskilpailutus. Tarjouspalvelu, julkinen tarjouspyyntöasiakirja)

Kuvitteellisen leikkipaikan pinta-ala on 600m ² , pohja (maa-aines) on tasaista kivetöntä hiekkaa / hiesua. Selvitys kuvitteellisen leikkipaikan välineistä sekä asennustavoista löytyy liitteestä 1.	
Kuvitteellisen leikkipaikan hintaerittely: hinta ilmoitetaan kuin tuote olisi yksittäin hankittava. Selvitykseen merkitään tuotteen bruttohinta julkisessa hinnastossa alv 0% - alennus % = nettohinta. Lisäksi tuotteen asennushinta alv 0 % tuotteittain niinkuin asennus hankittaisiin yksittäisenä.	Lataus vaaditaan
Laatua arvioitaessa otetaan huomioon kuvitteellisen leikkikentän kokonaisuus, joka koostuu seuraavista osa-alueista:	
1. Elinkaari 5 pistettä: erinomainen 5, hyvä 2, heikko 0 (mm. säänkestävyys, valmistusvaiheessa tehty osien suojaus /pintakäsittely, huollettavuus, varaosien saatavuus, puuosien maakoetus.	
2. Toiminnallisuus 10 pistettä: erinomainen 10, hyvä 6, tyydyttävä 3, heikko 0 (mm. toimintojen määrä, leikittävyys, toiminnot on suunnattu tietyille käyttäjäryhmälle ja ovat heille tarkoituksenmukaisia)	
3. Ympäristövaikutukset 10 pistettä: erinomainen 10, hyvä 6, tyydyttävä 3, heikko 0 (mm. tuotteiden kierrätettävyys, hävittäminen/uusiokäyttö, materiaalivalinnat, kuljetusten suunnittelu, puumateriaalien hankinta kestävän kehityksen metsistä esim. FSC -sertifikaatti.	
Selvitys yllämainituista laadullisista tekijöistä.	Lataus vaaditaan
Kuvitteellisen leikkipaikan välineet (tuotenumeroineen), asennustavat sekä muut liitteet, jotka vaikuttavat laadun arviointiin.	Lataus

Yleisimmin, puitesopimukseen valitaan 4–5 toimittajaa, joita käytetään puitesopimuskauden ajan kaikissa rakennettavissa kohteissa. Toimittajia käytetään tällöin suunnittelun ohjauksessa tai niiden kesken tehdään erilaisia minikilpailutuksia, joissa ratkaisee hinta tai toiminnallisuudet. Joissain tapauksissa puitesopimuskumppaneiden sijoittuminen ratkaisee sen, kuinka paljon heidän tuotteilleen annetaan painoarvoa hankinnoissa.

6 Haastattelut

Tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, joka on joustava haastattelumenetelmä ja näin ollen sopii moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin.

Haastattelussa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa, ja se luo mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa itse tilanteessa. Kysymyksiä on mahdollista muokata tilanteen mukaan ja näin ollen on helpompi saada esiin vastausten takana olevia motiiveja. Myös haastattelun aiheita eli teemoja ja niiden järjestystä on mahdollista säädellä haastattelun aikana. (Hirsjärvi & Hurme, 2004, s 34)

Teemahaastattelun tarkoitus on edetä siihen valittujen keskeisten teemojen varassa. Siinä ei ole mitään suoria kysymyksiä vaan tutkittavilla on mahdollisuus tuoda julki omaa tapaa kertoa asioista. Teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että haastateltavien tulkinnat asioiden merkityksestä on keskeinen, kuten myös sen, että nämä merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa haastattelijan kanssa. (Hirsjärvi & Hurme, 2004, s 48)

Haastatteluihin valmistaudutaan laatimalla suunnitelma ja perehtymällä tutkittamaan aihealueeseen. Teemahaastattelua laatiessa ei laadita yksityiskohtaista kysymysluetteloa, vaan teema-alue luettelon. Teema-alueet ovat niitä alueita, joihin haastattelukysymykset kohdistuvat. Haastattelutilanteessa ne toimivat haastattelijan muistilistana ja niiden avulla on mahdollista ohjata keskustelua oikeaan suuntaan. Haastattelun aikana voidaan esittää tarkentavia kysymyksiä. (Hirsjärvi & Hurme, 2004, s 66) Liitteessä 2 nähtävillä Teemahaastattelun runko.

Haastatteluun valmistautuminen alkoi teoriaosuuteen tutustumisella. Omaa teoriapohjaa kartuttaessa valmistettiin kysymyksiä, joilla saisin mahdollisimman paljon avattua hankintoja ja pohdittua erilaisia lähestymiskulmia niihin. Suurimmasta osasta, joita pyysin haastateltavaksi, oli valmiiksi olemassa jonkinlainen ajatus siitä, mitä kaikkea heidän organisaationsa kilpailuttavat. Pohjatieto auttoi toki kysymysten hahmottelemisessa, mutta ihan kaikkeen oli mahdotonta varautua.

Haastateltavia valitessa oli ajatuksena, että saataisiin monenlaisia kilpailutustapoja haastattelun kohteiksi. Tämä ei ihan toteutunut, koska muutama, joita pyydettiin eivät vastanneet haastattelupyyntöön ollenkaan ja yksi kieltävä vastauskin tuli. Saatiin kuitenkin useampi erilainen puitesopimustapa sekä yhden urakkahankintoja tekevä. Se mikä jäi puuttumaan, oli tavarahankinnat hintaperusteisena.

Haastattelun alussa kysyttiin, saako haastattelun nauhoittaa, jos työtä kirjoittaessa tarvitsee palata johonkin vastaukseen tarkistusmielessä. Samoin kysyttiin, saako haastateltavan nimi näkyä työssä ja kaikkien kanssa sovittiin, että saa näkyä, kunhan saavat ensin itse lukea kirjoitetun osuuden läpi, ennen työn julkaisua. Haastattelut sujuivat suhteellisen hyvin. Ensimmäinen haastateltava oli Lahden kaupungin Kati Konivuori, ainoa kaupungeista, joiden hankinnoista itselläni ei ollut mitään alkutietoa. Tähän tuli luonnollinen selitys heti alussa, kun selvisi, että heidän julkiset hankintansa koskee pelkästään urakoitsijoita ja heihin liittyvää puitesopimusta. Tässä kohtaa joutui heti miettimään kysymykset uudestaan, koska en ollut aiemmin kuullut vastaavasta tavasta tehdä kilpailutuksia. Onnistuin kuitenkin saamaan hyvin tietoa heidän tavastaan. Seuraavat haastateltavat oli aluesuunnittelija Petri Arponen Helsingin kaupungilta, kaupunginpuutarhuri Mari Kosonen Keravan kaupungilta, projektipäällikkö Kati Konivuori Lahden kaupungilta sekä erikoissuunnittelija Milja Nuutila Tampereen kaupungilta.

6.1 Tampereen kaupunki

Tampereen kaupungilta haastattelin erikoissuunnittelija Milja Nuutilaa. Tampereen kaupunki käyttää julkisia hankintoja puitesopimuksen kilpailuttamiseen. Puitesopimus on erikseen ulkokuntoiluvälineissä sekä -leikkivälineissä. Hankintaorganisaatio koostuu Tuomi Logistiikan hankintayksiköstä sekä kaupungin omista asiantuntijoista, joita on eri toimialoilta, kuten Infrayksikkö, kaupunkisuunnittelu ja kunnossapito. Puitesopimus solmitaan 4 vuodeksi ja toimittajien määrä vaihtelee puitesopimusten mukaan. Leikkivälineillä 5 eri toimittajaa, areenoissa 4 eri toimittajaa ja ulkokuntoiluvälineissä 5 toimittajaa. (Nuutila, haastattelu, 2023.)

Puitesopimusta valmistellessa suunnittelijan tehtävä on miettiä välineet, mitä kilpailutetaan. Puitesopimuksen kilpailutuksessa on tuotteita, joita eniten käytetään monipuolisesti. Näiden yhteen laskettu hinta ratkaisee toimittajien paremmuusjärjestyksen. Tuotteilla on erilaisia kriteereitä, jotka niistä pitää löytyä kuten runkomateriaali, toiminnot, minkä ikäisille käyttäjille on suunnattu ja betoniton perustus. Hinta ja toiminnot eivät kuitenkaan ole se ainoa, mikä vaikuttaa toimittajien sijoittumiseen. Tuotteille ja toimittajille on annettu useita laadullisia tekijöitä, jotka on otettava huomioon. (Nuutila, haastattelu, 2023.)

Tampereen kaupunki on ensimmäisiä, jotka ovat ottaneet GreenDeal-sopimuksen mukaan puitesopimuskilpailuttamiseen. Tampereen kaupunki ja Tuomi Logistiikka ovat solmineet sopimuksen haitallisten aineiden vähentämisestä varhaiskasvatuksen hankinnoissa. Sopimus on voimassa vuoteen 2025 asti. Sen tavoitteena on vähentää lasten altistumista haitallisille aineille varhaiskasvatuksen ympäristössä. Sitä kautta se on sisällytetty myös puitesopimuskilpailutukseen. Kilpailutuksessa on kriteeri leikkivälineiden kemikaaleille mitä ne eivät saa sisältää. Näitä ovat muun muassa SHVC-aineet, eikä leikkivälineet myöskään saa sisältää kumi tai muoviosia. (Nuutila, haastattelu, 2023.)

Tampere käyttää pääosin ulkopuolisia maisemasuunnittelijoita, joilla suunnittelutetaan uudet sekä peruskunnostettavat projektit. Suunnittelun ohjaus tulee kaupungin omilta suunnittelijoilta. Puitesopimus ohjaa suunnittelijoita valitsemaan tuotteet kulloinkin sopimussuhteessa olevilta toimittajilta. Välineet tilataan toimittajilta suoraostoina suunnitelmien mukaan. (Nuutila, haastattelu, 2023.)

6.2 Lahden kaupunki

Lahden kaupungilta haastattelin projektipäällikkö Kati Konivuorta. Lahden kaupunki kilpailuttaa puitesopimukset viherurakoitsijoiden kanssa. Puitesopimus on voimassa kolme vuotta ja siihen valitaan kolme urakoitsijaa. Tähän on päädytty, koska kaupungilla ei ole ollenkaan omaa henkilökuntaa asennuksiin tai tarkastuksiin, ketkä liikkuisivat kentällä. Puitesopimuksen valmisteluun osallistuu useampi osapuoli, jossa hankintatoimi ja lakimiehet avustavat, ja vihertoimi toteuttaa tarjouspalvelun kautta. (Konivuori, haastattelu, 2023)

Valituille urakoitsijoille jaetaan kulloinkin vuorossa olevat työt heidän sijoittumisensa mukaan kilpailutuksessa, sekä vahvuuksien mukaan. Jollain yrityksellä saattaa olla isompi osaaminen katurakentamisesta ja jollain toisella taas kiveyksistä tai kasveista. Ykköseksi sijoittunut urakoitsija saa arvollisesti enemmän projekteja ja kolmanneksi sijoittunut taas vähiten. Pääasiassa kaikki puistotyöt toteutetaan urakoitsijoiden kautta suunnitelman tuotteilla. Välillä isommissa projekteissa saatetaan käyttää suoraan leikkivälinevalmistajille suunnattua kilpailutusta suunnittele ja toteuta -mallilla. Eli annetaan kohde ja haluttu teema sekä toiminnot, jonka jälkeen jokainen suunnittelee oman ehdotuksensa alueelle. Tämän jälkeen valitaan mieleisin ehdotus toteutettavaksi. (Konivuori, haastattelu, 2023)

Lahden kaupunki on valittu vuoden 2025 ympäristökaupungiksi. Vaikka varsinaista GreenDeal sopimusta ei ole, kaupunki on sitoutunut toimissaan kestävän kehityksen vaalimiseen. Puitesopimuksessa tämä otetaan huomioon urakoitsijoiden käyttämien koneiden päästöluokissa. Niitä on edelliseen kilpailutukseen tiukennettu, ja tiukennetaan pikkuhiljaa uusien kilpailutusten myötä. Kaupunki ei halua yhtäkkiä vaatia sellaista, ettei urakoitsijat pystyisi osallistumaan. Tällä varmistetaan myös osittain sitä, että saadaan tarjouksia niiltä samoilta hyväksi havaituilta toimijoilta. (Konivuori, haastattelu, 2023)

6.3 Helsingin kaupunkiympäristön toimiala

Helsingin kaupungilta haastattelin Petri Arposta, joka toimii kaupunkiympäristön toimialan aluesuunnittelijana. Helsingin kaupungin ulkoleikkivälineiden ja puistokalusteiden kilpailuttaminen kuuluu Kaupunkiympäristön toimialan tehtäviin. Helsingin kaupungilla on puitesopimukset leikkivälineissä, puistokalusteissa sekä ulkoliikuntavälineissä.

Puitesopimuskilpailutukset ovat keskenään hyvin erilaiset. (Arponen, haastattelu, 2023)

Leikkivälineissä kilpailutetaan kolme suunnitelmaa samoilla toimintovaatimuksilla, mutta erilaisille alueille ja käyttäjäryhmille suunniteltuna. Suunnitelmien ja tuotevalintojen perusteella valitsijaraati valitsee kolme parhaiten kaupungin tarpeeseen soveltuvaa toimittajaa. Valinnoissa kiinnitetään huomiota tuotteiden laatuun, saatavuuteen ja valikoiman laajuuteen. Koska toimittajia valitaan vain kolme, valikoiman laajuudella on

merkitystä, jotta leikkipuistoista tulee mahdollisimman monipuolisia. (Arponen, haastattelu, 2023)

Puistokalusteissa puitesopimukset kilpailutetaan osa-alueittain ns. tuotekoreina, joissa erilaiset penkkityypit ovat erikseen. Kaupungilla on puistokalusteisiin oma kaupunkitilaohje, jossa on kaupunkikalusteiden tuotekortit. Näiden hankinnat kilpailutetaan puitesopimuskilpailutuksina. Kalusteoppaassa on määritetty Helsinki Ilme, eli ne materiaalit, muodot ja värit, mitä halutaan minkäkin tyyppiseen kaupunginosan kaupunkikuvaan. Tämän ohjeistuksen perusteella määritetty kriteerit puitesopimuskilpailutukseen. (Arponen, haastattelu, 2023)

Puitesopimus ohjaa suunnittelua sekä kaupungin omien maisemasuunnittelijoiden että suunnittelupalveluina ostettavien suunnittelijoiden osalta. Kaluste-, tuote- ja palvelulinjaukset ohjaavat hankintaa sekä suunnittelua ja suunnittelijoiden toivotaan käyttävän mahdollisimman paljon puitesopimustoimittajien tuotteita leikkipuistoissa, mutta jonkin verran sallitaan ns. valikoiman ulkopuolisia valintoja. (Arponen, haastattelu, 2023)

Urakkahankinnat tai pienet työt kilpailutetaan minikilpailutuksina urakoitsijoilta rakentamisen puitejärjestelyn kautta tai tavarahankintoina puitesopimuskumppaneilla, tällöin valintakriteerinä on hinta. Erikoisemmissa tuotteissa tavoitteena on saada suunnitelman mukainen tuote, mutta yleisissä niin sanotuissa joka puiston tuotteissa valitaan minikilpailutuksen kautta minkä tahansa puitesopimustoimittajan tuote, joka on edullisin, joka on edullisin. Tällaisia ovat esimerkiksi keinut ja hiekkalaatikot.

Puitesopimuskilpailutuksissa hankalinta on tuotteiden määrittäminen. Kuinka saadaan sellaiset määritelmät, joilla päästä kulloinkin haluttuun lopputulokseen? (Arponen, haastattelu, 2023)

Helsingin kaupungilla on Green Deal sopimus rakennustyömaiden päästöttömyyteen liittyen sekä varhaiskasvatuksen myrkyttömyyteen liittyen (Ympäristöministeriö, n.d.).

Puitesopimuksissa näitä ei ole vielä otettu huomioon, vaan tarkoitus on seurata, miten muualla asia toteutetaan. Muissa kilpailutuksissa kuin toimintavälineissä käytetään hiililaskureita tai muita vastaavia kestävän kehityksen mukaisia kriteereitä. Käytössä oleva

laskuri sopii toimintavälineiden vertailuun huonosti, koska yhdessä välineessä saattaa olla paljon erilaisia materiaaleja. Korvaavat ja täydentävät hankinnat tehdään suorahankintana. Vain investointiluontoisissa hankkeissa käytetään puitesopimusjärjestelyä, eli kaikkea ei hankinta sopimuksien kautta. (Arponen, haastattelu, 2023)

6.4 Keravan kaupunki

Keravan kaupungilta haastattelin kaupunginpuutarhuri Mari Kososta. Keravan kaupungilla ei ole puitesopimusta, vaan he kilpailuttavat kaikki urakat itsenäisesti. Kohteen mukaan sen suunnittelee joko kaupungin oma suunnittelija tai se suunnittelutetaan ulkopuolisella suunnittelijalla. Pääasiassa kuitenkin kaupungin oman suunnittelijan kohteita. Urakka kilpailutetaan suunnitelman mukaan ja käytetään joko erikseen sanallisesti määritellyjä tuotteita tai -tai vastaava lausetta suunnitelman esimerkkituotteen yhteydessä. (Kosonen, haastattelu, 2023)

Kilpailutukseen osallistuva organisaatio koostuu pelkästään Infra osaston henkilökunnasta. Heiltä osallistuu yksi tai kaksi henkilöä riippuen kohteesta. Viimeisen vuoden aikana kaupungille on tullut oma hankintayksikkö, jonka on tarkoitus osallistua kilpailuttamisiin. (Kosonen, haastattelu, 2023)

Kilpailutuksessa urakoitsijalle määritellään erilaisia laadullisia määreitä, joilla pyritään saamaan tarjouksia hyväksi havaituilta toimijoilta. Tällaisia määreitä on esimerkiksi referenssit sekä ammatillinen pätevyys. Aikaisemmissa kilpailutuksissa on ollut aina halvin hinta valintakriteerinä. Mikäli kaupunki toteuttaa useampia kohteita kesän aikana, ne on koottu samaan kilpailutukseen. Projektien ollessa kooltaan isompia on parempi mahdollisuus saada tarjouksia urakoitsijoilta, jotka ovat alalla toimineet pidempään ja omaavat kokemusta vastaavista projekteista. Kilpailutusten tarkoitus on saada suunnitelman mukainen puistoalue. (Kosonen, haastattelu, 2023)

Tämän vuoden kilpailutukseen on tehty muutoksia valintaperusteisiin niin, että laatupisteet ovat osa valintaperusteita ja referenssejä pyydetään useammalta vuodelta pätevyyden varmistamiseksi. Tähän on myös otettu kestävän kehityksen näkökulma mukaan, ja tarjoajan

on mahdollista saada laatupisteitä, jos täyttää annettuja vaatimuksia. Laatukriteereissä on muun muassa Kestävän kehityksen mukaiset referenssit ja työmaa-ajoneuvojen päästöluokat. (Kosonen, haastattelu, 2023)

Hankalana koetaan välineiden määrittely. Kokemuksen tuoma rutiinin kautta järjestelmät ovat tulleet tutuiksi (Cloudian tarjousportaali), mutta alalla vallitsevan kilpailun myötä välineiden määrittelyt ovat vaikeita, jotta päästään haluttuun lopputulokseen. (Kosonen, haastattelu, 2023)

7 Tulokset

Hankintalaki itsessään on tavallaan hyvin yksinkertainen, sen on tarkoitus mahdollistaa vapaampi kilpailu alalla. Edullisin hinta on useimmiten valintakriteerinä, koska se on yksinkertaisin vertailumääre. Mielenkiintoista kuitenkin on se, kuinka sitä voidaan muokata tai kiertää, jos ei haluta sitä edullisinta vaihtoehtoa. Tärkein on löytää valintaperusteita, mitkä määrittävät haluttua tuotetta tai urakoitsijaa. Määreiden tulee olla helposti verrattavissa toisiinsa, jolloin ne usein ovat numeerisia.

Kilpailuttamistapoja on melkein yhtä monta erilaista kuin on tarjouspyynnön laatijaakin. Vaikka laki säätelee hankintoja, joskus hyvinkin tarkoilla määreillä, on monet kunnat silti löytäneet oman tapansa. Usein miten sovelletaan samaa hyväksi havaittua pohjaa erilaisiin hankintoihin. Jos on koettu hyväksi käyttää käänteistä kilpailutusta niin, sitä lähestulkoon joka puistokohteessa käytetään. Jos taas on totuttu tekemään tiukoilla määreillä hankinnat niin silloin ovat jo kokemus siitä, miten ne tuotteet sinne puretaan sanallisiksi kriteereiksi.

Kaikilla haastatelluilla oli hieman omanlaisensa tapa, jolla ovat saavuttaneet lähes aina sen, mitä haluavatkin. Kaikki olivat tyytyväisiä omiin tapoihinsa, eivätkä koe tarvitsevansa enempää neuvoja tai konsultaatiota hankintoihin liittyen. Ainoat riskit ja hankaluudet miellettiin tuotteiden määrittelyssä ja myönnettiin riskit tuotteiden vaihtoon, jos kilpailutetaan kokonaisurakkana asennuksen kanssa. Koska vastuuhan on tilaajalla, millä lailla tuotteet määritetään tarjousasiakirjoihin ja kuinka tarkasti vastaavuuksia verrataan. Pitää myös olla jonkinlainen ymmärrys siitä, mikä mielletään vastaavaksi ja mikä ei. Riski

vaihdoissa on suunnitelman muuttuminen tai tuotteiden laadullinen heikkeneminen. Kuitenkaan tarjousasiakirja ei saa sulkea täysin pois kilpailijoita vaan hankintalain mukaan tarjouksia pitäisi tulla useampi kuin yksi.

7.1 Tavarahankinnat

Tavarahankinnoissa oli pääasiassa kaksi eniten käytettyä tapaa kilpailuttaa. Toinen oli suora hinta, joko määrityksillä tai ilman määrityksiä tai sitten käänteinen kilpailutus, missä suunnitellaan annetulla budjetilla ja määrityksillä haluttu kohde. Jos kilpailutettavien tuotteiden laadullisella puolella ei ole väliä, vaan halutaan aidosti se edullisin vaihtoehto, niin siihen hankintalain soveltaminen on yksinkertaista. Määritellään hankittava kohde ja siihen halutut toiminnot ja annetaan toimittajien tarjota. Edullisin tulee valituksi.

Laatua on vaikea määrittää ja se voidaan käsittää eri tavalla. Aiemmin laatu oli materiaalitetoutta, mutta nykyään ehkä enemmän elinkaariajattelua, millä saavutettaisiin mahdollisimman huoltovapaa ja pitkäikäinen lopputulos. Tällä hetkellä vallalla olevista käytännöistä on mahdollista valita kilpailutukseen painoarvo, jossa laatua painotetaan valintakriteerinä isommalla prosentilla kuin hintaa. Se mahdollistaa käytännössä minkä tahansa vaihtoehdon valinnan, kunhan täyttää annetut valintakriteerit. Näiden ei aina tarvitse olla laadullisia, vaan tarjoajalle voidaan antaa hyvinkin vapaat kädet. Toisaalta vertailukriteerinä voi olla välineiden määrä, jota esimerkiksi konsulttitoimisto Ju-Ha Consulting Oy suosittelee käänteisen kilpailutustavan käyttöön. Tämä ei kuitenkaan millään tavalla suosi laatua, koska usein edullisempia tuotteita voidaan tarjota kappaleina enemmän annetussa budjettihinnassa. Harvemmin laatu ja hinta menevät käsikädessä. Alla olevaan taulukkoon olen koonnut tavarahankinnoista tiivistykseksi poimintoja, mitä kannattaa ottaa huomioon kilpailutusta suunnitellessa.

Taulukko 13. Tavarahankintojen kilpailuttamistapojen vertailu.

Kilpailuttamistavat			
	Positiiviset	Negatiiviset	Muuta huomioitavaa
Hinta	<ul style="list-style-type: none"> - Kustannukset - Mahdollisesti paljon kilpailua - 	<ul style="list-style-type: none"> - Määrittely, mikäli halutaan tietty tuote - Laatu saattaa kärsiä 	-
Hinta/Laatu	<ul style="list-style-type: none"> - Ei pakko valita edullisinta 	<ul style="list-style-type: none"> - Laadun pisteytys 	
Käänteinen	<ul style="list-style-type: none"> - Paljon vaihtoehtoja mistä valita - Ei tarvitse omaa suunnitelmaa, vaan se tulee kilpailutuksen tuloksena 	<ul style="list-style-type: none"> - Tarkka tieto kustannuksista - Tarkat määritelmät, mitä halutaan toteuttaa - Ei tilaajan omaa suunnitelmaa 	<ul style="list-style-type: none"> - Mahdollinen pisteytys, millä valinta perustellaan. - Laadun pisteytys
Elinkaari	<ul style="list-style-type: none"> - Ottaa huomioon koko tuotteen elinkaaren 	<ul style="list-style-type: none"> - Määrittely voi olla haastavaa, kun ei ole esimerkkikilpailu-tuksia 	<ul style="list-style-type: none"> - Uusi viheralalla, vaatii perehtymistä - Mahdollisia vertailu perusteita referenssit ja varaosat?

Vähemmän käytettyjä kilpailuttamismuotoja on hinta/laatu kilpailutus sekä elinkaarikilpailutus. Laatuksiteerien tuominen tavarahankintoihin tekee siitä aina monimutkaisemman ja siksi luulen, ettei sitä niin usein käytetä. Tällöin tulisi pystyä määrittämään ne itselle tärkeät laatuksiteerit, millä tarjouksia vertaillaan. Voi olla vaikea määrittää, mikä on se kriteeri millä päästään haluttuun lopputulokseen ja usein näitä pitäisi olla enemmän kuin yksi. Varsinaista elinkaarikilpailutusta ei ole viheralalla käytössä tai edes mitään, millä otettaisiin huomioon tuotteiden kestävyys. Usein isommat kaupungit haluavat, että uusilla merkittävästi hankintojen luonnetta muuttavilla valintakriteereillä pitäisi olla joku pienempi taho, missä ne koe ponnistetaan. Sen jälkeen katsotaan, millaisia tuloksia saavutetaan ja millaisin muutoksin ne kannattaa ottaa käyttöön omissa hankinnoissa. Tämän

toki ymmärtää, kun hankintojen rahallinen arvo on paljon isompi. Elinkaarikilpailutukseen perehdyn enemmän johtopäätöksissä, koska ajatus on hyvin kiehtova ja poikkeaa hyvin paljon siitä, mitä viheralalla on totuttu käyttämään.

7.2 Urakkahankinnat

Urakkahankinnoissa käytetään yleisimmin hintakilpailutusta. Tarkoituksena on löytää projektille tekijä, joka suorittaa suunnitellun puistoalueen edullisimmin. Joskus myös käänteistä kilpailutusta käytetään, jos kohden on pieni, eikä sisällä mitään erikoisosaamista. Tällöin tavarantoimittaja tarjoaa kohteen asennettuna niillä vaatimuksilla, mitä tilaaja on tarjouspyynnössä esittänyt.

Urakkahankinnat saattavat myös olla osa isompaa kokonaisuutta, jossa laajempi alue rakennetaan vaiheittain ja osana kokonaisuutta on leikkipuisto tai puistokalusteita. Tällöin urakoitsijaksi valikoituu yleensä pidempään alalla toiminut viherurakoitsija, jolla on kokemusta kaikista erilaisista viheralan töistä ja mahdollisesti myös katurakentamisesta.

7.3 Puitesopimukset

Puitesopimuksia käyttää pääasiassa kaikki hieman isommat kaupungit. Niiden tarkoituksena on esi-kilpailuttaa toimittajia, jotta varsinaisten hankintojen tekeminen on helpompaa. Puitesopimukset voidaan karkeasti jakaa kolmeen erilaiseen vaihtoehtoon. Sellaisiin, missä valitaan tietyt eniten käytetyt tuotteet ja niiden halutut ominaisuudet, joille tehdään hintakilpailutus. Suunnitelmakilpailutuksiin, joko ilman hintaa tai hintavaikutus mukana. Sekä urakoitsijoiden kilpailutuksiin, jossa valitaan sopivat tekijät alueille eikä varsinaisia välineitä kilpailuteta ollenkaan.

Hinta kilpailutukset ovat suosituimpia puitesopimusten kilpailuttamistavoista. Niissä on eri variaatioita sen mukaan, miten paljon ja minkälaisia tarjoajia niihin halutaan.

Hintakilpailutuksissa määritetään tietyt tuotteet ja niiden ominaisuudet, jotta saadaan helposti vertailtavia tarjouksia. Puitesopimuskilpailutuksissa ei käytetä esimerkkituotteita.

Yleisimpiä määrittäjiä on toiminnot sekä tuotteiden vaatiman turva-alue, mutta niihin voidaan sisällyttää vaatimuksia materiaalille tai muille laadullisille tekijöille.

Suunnitelmakilpailutuksia on vain muutamalla kaupungilla käytössä. Siinä saatetaan antaa joku kuvitteellinen määräraha ja luettelo toiminnoista, mitä puistosta pitää löytyä.

Suunnitelmissa verrataan sitten laadullista kokonaisuutta ja kaupungin tarpeen täyttäviä ominaisuuksia, kuten esimerkiksi iso valikoima.

Urakkakilpailutus puitesopimuksissa on harvinaisin ja uskoisin, että vähiten käytetty puitesopimustapa. Siinä oikeastaan saadaan kaksi karpästä yhdellä iskulla, kun saadaan kilpailutettua puistoalueiden tekijät useammalle vuodelle ja näin poistuu ongelma yksittäisten projektien kilpailuttamisesta. On aina valmiina tekijä ja tieto siitä, minkälaista osaamista ja työnjälkeä on odotettavissa. Riski tuotteiden vaihdoista poistuu, kun urakoitsijaa ei kilpailuteta, vaan heille jaetaan oman osaamisen ja puitesopimussijoituksen mukaan projektit.

Taulukko 14: Puitesopimuksien kilpailuttamistapojen vaihtoehtojen vertailu.

Puitesopimukset			
	Hintaperusteinen	Suunnitelmaperusteinen	Urakoitsijaperusteinen
Positiiviset	<ul style="list-style-type: none"> - Saadaan tarjous eniten käytetyistä tuotteista ja tiedetään niiden hintataso. - Hinta voidaan sitoa osaksi aikaa puitesopimukseen 	<ul style="list-style-type: none"> - Kattava tieto valikoimasta - Mahdollisesti uusia ideoita - Paljon vaihtoehtoja 	<ul style="list-style-type: none"> - Tieto työnlaadusta ja urakoitsija osaamisesta - Ei tuotteiden vaihdon riskiä - Sopiva, jos ei omaa asennushenkilökuntaa
Negatiiviset	<ul style="list-style-type: none"> - Laatonäkökulmat - Tuotteiden määrittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Kustannukset, kun ei hintakilpailua 	<ul style="list-style-type: none"> - Ei kilpailua tuotteiden hinnasta -
Muuta huomioitavaa			

8 Johtopäätökset

Haastatteluiden ja alalla käytettyjen mallien perusteella päädyin pohtimaan elinkaarikriteerien mahdollista käyttöä viheralan hankinnoissa. Kestävä kehitys ideologiana nostaa päätään ja sitä kautta pitkäikäiset, kestävät tuotteet ovat yksi tapa tarkastella

ekologisuutta. Pitkäikäiset tuotteet myös palvelevat taloudellisesti, koska puistojen rakentaminen tai välineiden uudistaminen on aina iso taloudellinen panostus.

Elinkaarikriteerejä ei yleisesti ole käytetty viheralalla ja olisi mielenkiintoista löytää sellainen konsepti, jolla elinkaarimalli saataisiin helposti hyödynnettäväksi. Valintakriteerit tässä kohtaa kohdistuisivat hankintayksikköön, koska kilpailutuksessa on helpompi ottaa huomioon tuotteen aiheuttamat kustannukset sen elinkaaren aikana tai ainakin soveltaa tästä käytettäviä kriteerejä. Valintakriteerin tulisi olla numeerinen tai jollain lailla helposti vertailtavissa oleva. Yleisesti käytetty kriteeri on takuu-aika, mutta tämä ei aina ole ihan mustavalkoinen totuus. Se on toimittajan helppo kiertää myöntämällä asiakkaan haluama aika, ja ottamalla riski itselle. Takuuajat ovat kuitenkin yleisesti niin pitkiä, että muistaako kukaan kymmenen vuoden päästä, miten välinettä on huollettu tai pystytäänkö osoittamaan, ettei mahdolliset puutteet ole tulleet ilkivallasta. Takuun käyttäminen saattaa tämän vuoksi olla haastava kriteeri tilaajalle.

Paremmiin elinkaaren pituuden vertailua voidaan suorittaa esimerkiksi referenssien avulla. Jos kilpailutettavan kohteen arvioitu käyttäjä määrä voidaan määrittää, esimerkiksi puistolle suunnitellun alueen ja asukkaiden ikäjakauman kautta. Sen jälkeen arvioidaan, kuinka kauan sen halutaan pysyvän käyttökunnossa. Näin saadaan selville, miltä ajalta ja minkälaisia referenssejä kannattaa pyytää. Näissä sitten tilaajalle jää referenssien tarkistus. Tarkoituksena ei ole tarkistaa kaikkia annettuja referenssejä, mutta joku pisto sinne tänne, jotta voidaan varmistua tarjouksen tietojen oikeellisuudesta. Valintakriteerit eivät saa sulkea pois kilpailua, ja näitäkin on mahdollista käyttää, vaikka pisteytyksen kautta. Vanhemmasta referenssistä saa isomman pistemäärän kuin taas nuoremasta pienemmän.

Toinen mahdollinen kriteeri voisi olla huollettavuus. Tämä on konkreettinen kriteeri, millä voidaan laskea tuotteen elinkaaren aikana aiheuttamia kustannuksia käyttäjälle. Sitä on jonkun verran vaikeampi verrata, kaikki välineet kuitenkin huolletaan samalla tavalla, ja jos esimerkiksi metallipintaan tulee kolhu maalin läpi, niin kaikki metallituotteet ruostuvat. Tuotteissa voi olla jotain omia yksityiskohtia, jotka mahdollistavat helpomman huollon tai huoltokustannukset itsessään ovat pienemmät, tämä ei kuitenkaan ole numeerinen ja mitattavissa oleva määre. Varaosien saatavuus ja toimitusaika on kilpailutuksissa yleisesti

käytetty, mutta tämäkin on tosin helppo kiertää. Tuotteet myydään, asennetaan ja otetaan käyttöön, jonka jälkeen vasta nähdään realistisesti, mikä on varaosien tarve. Kun tarve ilmenee, vaikka viiden vuoden sisään, niin kuka valvoo, että varaosille annettu toimitusaika pitää ja mitä siitä seuraa, kun aikataulu pettää. Tuotteita ei enää voi vaihtaa kuitenkaan tai kauppoja perua. Varaosien saatavuudella vanhoihin välineisiin voitaisiin osoittaa elinkaarta niin, että toimittajan tulee voida todistaa, mitä olemassa olevan valikoiman varaosia voidaan käyttää esimerkiksi 20 vuotta vanhaan leikkivälineeseen. Voidaan ottaa esimerkkituote, missä on useita erilaisia osia ja varaosakuvastosta osoittaa, mikä osa korvaa minkäkin osan.

Elinkaari kilpailutusmuotona jää ehkä hieman tyngäksi pelkästään kahdella kriteerillä, mutta se voitaisiin helposti yhdistää hinta tai laatu kriteereihin ja sitä voidaan käyttää myös puitesopimuksissa. Elinkaariajattelu toisi kuitenkin leikkipuistojen hankintaan pitkäjänteisyyttä ja ekologisuutta, kun otetaan huomioon, kuinka kauan puiston tulisi olla käytössä ja minkälainen ikä siltä vaaditaan ennen seuraavaa täysremonttia.

Elinkaarikriteerit eivät poissulje urakkahankintojakaan. Jos tilaaja on tottunut kilpailuttamaan hankkeet urakkakilpailutuksena oman asennushenkilökunnan puuttuessa, tarjoaja voi pyytää tuotteiden toimittajalta vaaditut asiakirjat ja ne liitetään osaksi tarjousta. Urakkakilpailutukseen voidaan myös määrittää urakoitsijaa koskevia vaatimuksia, jolla voidaan varmistaa urakoitsijan kyky rakentaa vastaavia kohteita. Referenssit voidaan jakaa tuotteisiin liittyviin referensseihin sekä tarjoajaan liittyviin referensseihin. Mikäli tilaajalla on valmis suunnitelma ja koetaan riskiksi tuotteiden vaihtaminen, voidaan riskiä siirtää tarjoajalle, jolloin urakasta tulee enemmän elinkaariurakan kaltainen. Tällöin vaihtojen tapahtuessa urakoitsija vastaa kohteesta ja sen tuotteista pidemmän ajan ja velvoitteisiin voidaan kirjata minimi aika, missä rikkoontunut tuote tulee korjata.

Elinkaarikustannuksista itsestään on hyvin vähän tietoa saatavilla. Se mitä eri lähteistä löytyi ei ole suoraan sovellettavissa viheralaan. Elinkaarikustannuksille säädettyjä pakollisia määreitä on muutamia, esimerkiksi ajoneuvojen energia- ja ympäristövaikutukset. Mikäli kohde on urakkakilpailu, silloin voitaisiin ottaa huomioon nuo ja määrittää vaatimukset sen mukaan.

Opinnäytetyöprosessina oli pitkä ja mielenkiintoinen. Hankintalaki on kiehtonut itseäni jo useamman vuoden ja oli mukava päästä perehtymään siihen syvällisemmin. Toki oppimis- ja kirjoitusprosessi olisi voinut olla tasaisempi. Nyt omien työ ja muiden kiireiden takia varsinainen työskentely aika on ollut hyvin tiivis. Olisin myös kaivannut yhtä tai kahta haastateltavaa lisää, jotta alasta olisi saanut paremman kuvan. Se mikä jäi puuttumaan, oli pienemmän kunnan kokemukset sekä sellainen, joka kilpailuttaa pelkät tuotteet hintaperusteisesti ja sanallisesti määriteltynä. Näitä koitin sitten löytää jo julkaistuista kilpailutuksista, joihin viittasin teorialteksti osuuksissa.

Lähteet

BM Certification. (n.d.). FSC Metsäsertifiointi. (haettu 31.7.2023)

<https://fi.bmcertification.com/fsc-metsasertifiointi/>

Eskola, S. & Ruohoniemi, E. (2011). *Julkiset Hankinnat*. WSOY.

Hags. (n.d.). *Hags- innostaa kaikkia sukupolvia*. <https://hags.fi/fi-fi/aloitussivu>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2004). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.

Janakkalan kunta. (2021). *Tarjouspyyntö leikkivälineistä Kivimiehentien leikkipaikalle*.

https://www.janakkala.fi/wp-content/uploads/2021/03/Tarjouspyynto-Kivimiehentien-leikkipaikan-leikkivälineista-2021_.pdf

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö. (2021a). *Tarjousten valinta, Elinkaarikustannukset*.

Kuntaliitto. <https://www.hankinnat.fi/eu-hankinta/tarjousten-valinta/elinkaarikustannukset>

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö. (2021b). *Mikä on julkinen hankinta?* Kuntaliitto.

<https://www.hankinnat.fi/mika-julkinen-hankinta/kynnysarvot>

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö. (2021c). *Kokonaistaloudellisesti edullisimman*

tarjouksen valinta. Kuntaliitto. [https://www.hankinnat.fi/eu-hankinta/tarjousten-](https://www.hankinnat.fi/eu-hankinta/tarjousten-valinta/kokonaistaloudellisesti-edullisimman-tarjouksen-valinta)

[valinta/kokonaistaloudellisesti-edullisimman-tarjouksen-valinta](https://www.hankinnat.fi/eu-hankinta/tarjousten-valinta/kokonaistaloudellisesti-edullisimman-tarjouksen-valinta)

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö. (2021d). *Pienhankinnat*. Kuntaliitto.

<https://www.hankinnat.fi/mika-julkinen-hankinta/pienhankinnat>

Koljonen M. (2018). *Käänteinen kilpailutus eli Ranskalainen urakka*.

<https://juhaconsulting.fi/kaanteinen-kilpailutus-eli-ranskalainen-urakka/>

Kompan. (n.d.). *Tutustu tuotevalikoimaan.* <https://www.kompan.com/fi/fi/tuotteet>

Kontio A, Kronstöm S, Kumlin A ja Mäki L. (2017). *Julkiset Hankinnat Käsikirja.* Edita.

Laki julkisista hankinnoista 1397/2016.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161397#Lidm46494958723920>

Minilex. (n.d.). *Hinnaltaan alhainen tarjous.*

<https://www.minilex.fi/a/hinnaltaan-alhainen-tarjous>

Määttä, K. (2017). *Julkisten hankintojen sääntely.* Kauppakamari.

PTCServices Oy. (2021). *Käänteinen kilpailutus mitä, miksi, milloin?*

<https://ptcs.fi/kaanteinen-kilpailutus-mita-miksi-ja-milloin/>

Valtioneuvosto. (2021). *Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta Tutkimus: Hankintoja koskevan datan saatavuudessa ja avaamisessa parannettavaa.*

<https://tietokayttoon.fi/-/10616/tutkimus-hankintoja-koskevan-datan-saatavuudessa-ja-avaamisessa-parannettavaa>)

Vuorenpää, T. (2021). *Punnerruspuista Ongelmanratkaisuun: Sata vuotta Leikkikenttien historiaa.* Lappset. [https://www.lappset.com/fi-FI/artikkeli/punnerruspuista-](https://www.lappset.com/fi-FI/artikkeli/punnerruspuista-ongelmanratkaisuun-sata-vuotta-leikkikenttien-historiaa)

[ongelmanratkaisuun-sata-vuotta-leikkikenttien-historiaa](https://www.lappset.com/fi-FI/artikkeli/punnerruspuista-ongelmanratkaisuun-sata-vuotta-leikkikenttien-historiaa)

Ympäristöministeriö. (n.d.). *Ympäristöministeriön solmimat green deal -sopimukset.*

<https://ym.fi/green-deal-sopimukset>

Liite 1. Käänteisen kilpailutuksen vertailuperusteet

16.4 Tarjousten vertailu

Valintaperusteena on kokonaistaloudellinen edullisuus. Koska hankinta on käänteinen kilpailutus, tarjousten vertailuperusteet ovat määrään ja laatuun perustuvia.

Määrän vertailu 20 pistettä

Eniten leikkivälineitä (kpl-määrä) tarjonnut saa 20 pistettä, muut suorassa suhteessa (tarjottu kpl-määrä / korkein kpl-määrä x 20 = vertailupisteet). Leikkivälineiksi ei lasketa istuinpenkkejä, roskiksia, aitoja, yms. Ainoastaan välinekokonaisuudet huomioidaan arvioinnissa. Esim. kolmen keinun teline on yksi leikkiväline.

Laadun vertailu 80 pistettä

Varaosalupaus 15 p.

Tarjoaja tulee ilmoittaa kaikille tarjoamilleen leikkivälineille yhtä pitkä varaosien saatavuusaika. Pisimmän saatavuusajan luvanneelle annetaan 15 p. ja muut suorassa suhteessa siihen (tarjottu aika / pisimpään varaosia saatavilla x 15 p = varaosapisteet)

Tarjotun kokonaisuuden ekologisuus 10 pistettä

Miten tarjotun kokonaisuuden materiaalit tukevat kestävän kehityksen periaatteita.

Leikkikentän alusta on ekologisesti valmistettu eikä sisällä muovia.

7 pistettä

Mikäli tarjoajan tuotteilla ja välineillä on ympäristömerkki. Esim. Joutsen-merkki, EU-kukka, Möbelfakta tai muu vastaava.

3 pistettä, mikäli kaikilla välineillä

2 pistettä mikäli 99 -60%:lla välineistä

1 piste mikäli 59 – 30 %:lla välineistä

Esteettömyyden huomioiminen 10 pistettä

Miten tarjoaja on suunnitelmassaan huomioinut esteettömyyden leikkivälineiden valinnassa.

Esimerkiksi, mikäli leikkivälinekokonaisuudet / alueen suunnittelu sisältävät aistitavia reittejä tai muuta kokonaisuuden hahmottamisen helpottavaa. Lisäksi miten on huomioitu liikuntaesteisten leikkimahdollisuudet.

Arviointiryhmä pisteyttää tarjoukset arviointipistein 1–10.

Liite 2. Haastattelurunko

Aihe Leikkivälineiden hankinnan kilpailuttaminen

Taustatiedot:

Minkälainen hankintaorganisaatio teillä on?

Ketä kilpailuttamiseen osallistuu?

Puitesopimukset:

Käytättekö/oletteko jonkin puitesopimuksen piirissä?

Onko leikkivälineissä puitesopimus?

Kuinka pitkä sopimus on? Montako toimittajaa siihen valitaan? Valintakriteerit?

Kuinka puitesopimusta hyödynnetään? Minikilpailutukset, suoraostot?

Yleistä hankinnoista:

Minkälaisena koette julkisen kilpailuttamisen tänä päivänä?

Hyvät/huonot puolet/ muuttaisitko jotain?

Minkälaisia julkisia kilpailutuksia ulkoleikkivälineisiin liittyen te teette?

Kilpailutuksen lopputulos:

Kun suunnittelette kilpailutusta, niin mikä on se lopputulos mihin sillä pyritään?

Mitä kilpailutuksella halutaan saavuttaa?

Vaihtuuko hankinnan valintaperuste kohteesta riippuen? (Halvin hinta, Edullisimmat kustannukset, hinta-laatu suhde, käännteinen kilpailutus)

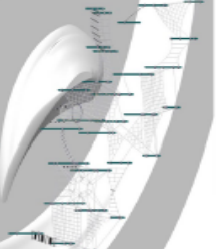

Onko kilpailutuksissa päästy aina haluttuun lopputulokseen? Mikäli ei, niin onko kilpailutustapaa muutettu huonojen tulosten jälkeen johonkin suuntaan?

Green Deal/päästöttömyys

Alalla on ollut puhetta ekologisten näkemysten tuomisesta mukaan kuntien hankintoihin, onko teillä otettu huomioon GreenDeal ajatuksia tai elinkaarikustannuksia osana kilpailuttamisperusteita tai toimittajan valintaa?

Minkälaista neuvontaa tai koulutusta kaipaisit liittyen julkisiin hankintoihin/kilpailuttamiseen?

Liite 3: Esimerkki tuotteiden tarkasta määrittämisestä

nro	kpl	väline	turva-alue ja putoamiskorkeus	kalusteiden määritys / ominaisuudet	materiaalit, kulutusosat	väriys	käytössä- käsi- ryhmä	esimerkkikuva
1.	1	Verkkokipeliyväline	Väline määritetään siten, että se mahtuu turva-alueeseen pirstutuksessa VIO 5818/205 esteille kumigranulaatti- tai turvanumppimnoitteella päälystettävälle alueelle. Turva-alueet eivät saa missään kohdin ulottua turva-alueesta reunustavan nurmikkeen tai kalteen päälle.	Väline muodostuu pystysuorien tölppien välille kiinnitetyistä erilaisista kipeilykomponenteista: verkkopalloista, erilaisista ja eri kaltevuokseen asennetuista tasoverkoista, pystysuorista kipeilyköysistä, taittoverkosta, riippuvasta kolmiulotteisesta kipeilyosuudesta, asarainoköydestä, ripuntalikaista, ristikkoverkkosillasta ja erilaisista kukkureista.	Verkkokipeliyväline nunko tehdään suorista Ø 133 mm teräspölkkyä, jotka asennetaan pystysuoraan. Teräsoisien pintakäsittely: lakikorroosioinen epoksi-/polyesteripinnoite, polyesteripulverimaalattu.	Teräspölkkyt RAL 5024 Pastel Blue. Köysien väri lilla Lilac. Verkon kiinnikkeiden väri RAL 5021 Water Blue.	ylj. 5 v.	
2.	3	Kapumamisköysi	Sijoiteltu pirstutuksen VIO 5818/205 mukaisesti. Etäisyys verkkokipeliyvälinein 1,5 m. Köysien etäisyys toistaan 0,5-1 m. Kapumamisköysiryhmän turva-alue 1,5 m ympäristössä.	Väline sisältää mahdolliset tuotteen asennamiseen vaadittavat Rinneeseen asennettava kipeilyköysi. Köyden yläpää kiinnitellään max. 500 mm korkeaan tölppään, alapää ankuroituaan suoraan maahan. Köysi jätettävä löysäksi siten, että se mahdollistaa kipeämisen köyden avulla. Köyteen asennetaan kipeilyjohdinta. Köyssä voi olla eri määriä ja eri muotoisia ohjimia.	Välineen tulee olla samaa luokkaa kuin VIO 5818/205 mukaisesti.	Köydessä metalliset kipeilyjohdot kiinnitää asennus maanalaisten teräsoisien ankkurimulla kiinnitettä ohjaimella.	Teräspölkkyt RAL 5024 Pastel Blue. Köysien väri lilla Lilac. Köyteen kiinnitettävien ohjaimien väri turkoosia jalka musta.	

VIO 5916

Vennympiesto

Urakka 1

LEIKKI- JA TOMINTAVÄLINELOMAKE

6.2.2020